

Ob začetku šolskega leta

Vzgojitelji naše mladine so se vrnili na službena mesta in pripravili potrebne začetne pouke, mladina pa je na tem, da si z novimi močmi nabira znanja ter tako postopoma vključuje v boj za gospodarsko in kulturno izgradnjo dežele. Brez dobre šolske vzgoje si ni mogoče zamisliti nikakršnega napredka in prav zaradi tega posveča ljudska oblast šolstvu največjo pozornost. Gradilo se in odpiralo nove in nove šole. Po osvoboditvi se je Slovenska Istra tudi na tem področju popolnoma prerodila. Mladina stopa v življenje z zavestjo, da bo lahko uspešno delala in brez bojazni, da bi ji kdo ogrožal življenjski obstoj. Novih vzgojiteljev in gospodarskih strokovnjakov imamo vedno več in stavba našega gospodarstva ter kulture postaja zategadelj vedno močnejša. Ali omenimo tu le, da nam je dalo leto Slovensko učiteljske v Portorožu 13 novih učiteljev, da bo maturantov konec novega šolskega leta še več. Pri bližnji je čas, ko bo dalo naše učiteljske toliko novih učnih moči, da bo to zadostovalo našim potrebam. Med mladimi maturanti pa je vedno več takih, ki so se odločili, da študije nadaljujejo na višjih šolah. Sprito velikih uspehov in nege šolstva, ki jo izkazuje ljudska oblast, se vedno ostrije postavlja vprašanje: dolžnost starejših je šolstvo vedno močnejše. V preteklem šolskem letu se je dogajalo zlasti pri Sv. Petru, v Kravčah in v Korbah, da niso otroci redno prihajali v šolo, da jih starši pogosto zadrževali izgovorom, da jih rabijo pri delu, ali pa celo prepuščali njihovi lastni volji, da so se zaradi tega praznilo klopi in seveda pouk ni mogel dati zaželenih uspehov. Takim pojavom moramo ležti naproti. Na starših leži težka odgovornost in nič manjša na KEO, ki tu in tam še vedno popuščajo in ne znajo najti primernih ukrepov, da bi starši spoznali svoje naloge. Otroci, ki zaostajajo, postanejo prava naloga in kotlja, ki zavira delavnost celotne šole. Da se tako stanje odpravi, je treba postaviti tudi roditeljske svete na trdnice osnovne. Naši vzgojitelji na osnovnih šolah morajo poskušati nove oblike za uspešnejše pritegovanje starejših v šolsko delavnost. Končno pa je šola zadeva vsega našega ljudstva in o njenem delu mora biti na tekočem prav vsak aktivist.

Konferenca naših šolnikov 3. IX. - 5. IX. v Kopru je sprožila vrsto novih vprašanj in pobud, pokazala je zlasti, kako je našemu učitelstvu potrebna stalna in živa povezava, ki naj bi omogočala, da se izkazuje hitreje prenašajo iz enega šolskega okoliša v drugi. Med našimi izobraženci se je že pogosto govorilo o kvalitativnem zboljšanju znanja šoloborcev mladine, da je treba prenehati s poučevanjem pri redovanju ter premikati iz nižjega v višji razred. Suho izvajanje take smernice pa bi imelo lahko teže posledice. Vprašati se je treba najprej, zakaj otrok ne prihaja dovolj redno v šolo in prav tako, če smo tudi sami otroka nudili potrebno, da bi ga okrepili. Stroga nam bosta torej redovanje ter končna ocena, toda nič manjša naj ne bosta budnost pri starših ter napori za zboljšanje naše metode.

Ostro se torej postavlja tudi vprašanje samega vzgojiteljskega dela. Ali si je mogoče zamisliti poln našega učitelstva, če ne bo ta popolnoma na tekočem na pr. glede važnih gospodarskih ukrepov naše ljudske oblasti? Vzgojitelj, ki se v tem pogledu zanemarija, obliči pri ozkih pogledih in nima možnosti za uspešnejše delo. Izgublja iniciativnost, ki je potrebna posebno pri dotiku s starši ter krajevnimi organi oblasti. Poduk, ki ga je dal o tem vprašanja na konferenci naših šolnikov 3. IX. - 5. IX. v Kopru je sprožila vrsto novih vprašanj in pobud, pokazala je zlasti, kako je našemu učitelstvu potrebna stalna in živa povezava, ki naj bi omogočala, da se izkazuje hitreje prenašajo iz enega šolskega okoliša v drugi. Med našimi izobraženci se je že pogosto govorilo o kvalitativnem zboljšanju znanja šoloborcev mladine, da je treba prenehati s poučevanjem pri redovanju ter premikati iz nižjega v višji razred.

Suho izvajanje take smernice pa bi imelo lahko teže posledice. Vprašati se je treba najprej, zakaj otrok ne prihaja dovolj redno v šolo in prav tako, če smo tudi sami otroka nudili potrebno, da bi ga okrepili. Stroga nam bosta torej redovanje ter končna ocena, toda nič manjša naj ne bosta budnost pri starših ter napori za zboljšanje naše metode.

Ostro se torej postavlja tudi vprašanje samega vzgojiteljskega dela. Ali si je mogoče zamisliti poln našega učitelstva, če ne bo ta popolnoma na tekočem na pr. glede važnih gospodarskih ukrepov naše ljudske oblasti? Vzgojitelj, ki se v tem pogledu zanemarija, obliči pri ozkih pogledih in nima možnosti za uspešnejše delo. Izgublja iniciativnost, ki je potrebna posebno pri dotiku s starši ter krajevnimi organi oblasti. Poduk, ki ga je dal o tem vprašanja na konferenci naših šolnikov 3. IX. - 5. IX. v Kopru je sprožila vrsto novih vprašanj in pobud, pokazala je zlasti, kako je našemu učitelstvu potrebna stalna in živa povezava, ki naj bi omogočala, da se izkazuje hitreje prenašajo iz enega šolskega okoliša v drugi. Med našimi izobraženci se je že pogosto govorilo o kvalitativnem zboljšanju znanja šoloborcev mladine, da je treba prenehati s poučevanjem pri redovanju ter premikati iz nižjega v višji razred.

Vidaljevski provokacija na Škofijah

Vidaljevci organizirajo vsako nedeljo v Trstu in okolici razna zborovanja, ki jim prisluškuje vedno manj ljudi. Na teh zborovanjih, ki jih zadržuje časa organizirajo zato, da bi povdarili velik pomen množičnega protesta, so glavni govori še vedno posvečeni v dobronamerno Jugoslavijo. In čudno, na eni strani trdi govorniki, da je treba podpirati moskovski amir, na drugi strani pa da je treba napasti Jugoslavijo in njene narode.

Zaradi protislovi njihove politike morajo Vidaljevci ugotovljati, da so njihova zborovanja zmeraj bolj klavirna in da dajejo tem zborovanjem tih plačane skupine iz Trsta, ki jih lahko vidite na vsakem vidaljevskem zborovanju pa naj bo zborovanje v Sv. Ani pri Trstu ali v Boljunu.

Preteklo nedeljo so skušali Vidaljevci organizirati s pomočjo teh skupin bodro provokacijo na sami demarkacijski črti na Škofijah. Ker je bila provokacija organizirana pred samim nosom Jugoslovancov so skušali, da je najboljše, da na zborovanju govori prav Vidali, da bi bil s tem uspešen, če provokacija najpogostejša.

Toda zborovanje, ki bi se moralo začeti ob 15. uri, se ni začelo niti ob 17. uri, ker nihče iz Škofij ni šel na zborovanje in ker skupin iz Trsta iz čudnih razlogov ne ni bilo. Vidali je vsled tega sklenil, da jo porabi precej ga spoznanj in je odredil za govornika Potekala, beguna iz cone B, kjer je sabotalno agrom reformo in dalj duka svojemu spolnemu nagonu v uradni prostori.

Toda tudi Potekala je ugotovil, da razpoloženje ni najboljše, čeprav so med tem časom bande iz Trsta še prišle, in jo je pogumno ucvrl. Siro, mak ni imel toliko poguma, da govoril pred samim jugoslovanskim blokom, ker ve, kaj o njem misli ljudstvo istrskega okrožja.

Z razširjenega plenuma okrožnega komiteja

V Kopru je zasedal v soboto razširjeni plenum okrožnega komiteja Komunistične Partije Istrskega okrožja. Dopolnilne je tovrstno Ivo-ISO prečital referat o nalogah Partije v podjetjih in o pomoči partijske organizacije delavskim svetom.

Tov. Jukić je uvodoma poudaril, da mora plenum prenesti vsa vprašanja partijskih organizacij v zvezi z novimi nalogami in dolžnostmi delavskih svetov. Dalje je poudaril, da je treba na delavske svete gledati kot na eno največjih pridobitev, ki so si jih izvojevali delovni ljudje. Ta pridobitev pa je tesno povezana s pomočjo, ki jo je dala socialistična Jugoslavija in z revolucionarno prakso Komunistične Partije Jugoslavije.

Skupaj z ostalimi merami, ki jih je Partija izdala s ciljem demokratizacije družbenega in gospodarskega življenja - je rekel tov. Jukić - so delavski sveti najvažnejši faktor in najvišja oblika zavednega sodelovanja delovnih ljudi v upravljanju ter v izgradnji socializma. Oni pomenijo vsebinsko resnične proleterske demokratizacije.

Tov. Jukić je nato dejal, da je v Istrskem okrožju bilo do sedaj izvoljenih 56 delavskih svetov, ki imajo skupaj preko 1.200 članov. Poudaril je, da so do delavski sveti dobili svojo posebno važnost, zlasti po drugem zasedanju okrožnega ljudskega odbora, ko so dobili v roke popolno samostojnost in finančno poslovanje. Prav zato je nov sistem nagrajevanja ter pravica udeležbe delovnega kolektiva na čistem dobičku podjetja bil sprejet z velikim navdušenjem v vsem okrožju. Nove mere, ki jih je sprejel istrski okrožni ljudski odbor

na zadnjem zasedanju zelo vplivajo na pravilnost in uspešnost delovnega življenja. Sindikati morajo politično, kulturno in strokovno vzgajati delavce.

V nadaljevanju zasedanja razširjenega plenuma okrožnega komiteja Partije je podal referat o delu Partije na vasi in v zadrugah tov. Ermin Medica, sekretar okrajnega komiteja za Bujce.

Tov. Medica je poudaril, da so nove mere, ki jih je nedavno sprejel na področju gospodarstva okrožni ljudski odbor, velik korak naprej v veliki bitki, ki jo Partija vodi za socialistično izgradnjo. Posamezne odločbe usmerjajo aktivnost na gospodarskem področju v duhu družbenega upravljanja in poglabljanja socialistične demokratizacije.

Nato je tov. Medica dejal, da se bo z ukinitvijo raznih administrativnih mer, kakor so bili na primer odkup ter določanje cen poljedelskim proizvodom, sedaj razvila širša iniciativa v poljedelski proizvodnji. Kmet bo stremel, da bo čimveč pridelal in da bodo njegovi pridečki čim kvalitetnejši. Nov način tignovine, ki omogoča kmetičem delavskim zadrugam, da razpolagajo z delom deviz, ki jih ustvarjajo iz izvoza, bo pomagal zadrugam, da si bodo lažje nabavile potrebna sredstva za obdelavo zemlje. Vse to pa pomeni naprednejše gospodarstvo in povečanje proizvodnje.

Nato je tov. Medica poudaril, da kljub vsem možnostim in prednostim, ki jih nudijo nove ekonomske mere, ne bi bilo mogoče napredovati v izgradnji socializma, če bi Partija vzporedno ne delala tudi za socialistično preobrazbo vasi; ta pa bo naša samo z gospodarskim jačanjem in kulturnim dvigom delavnega kmeta v splošno h kmetičkih zadrugah. Zato je v nadaljevanju svojega referata tov. Medica analiziral dosedanje delo splošnih kmetičkih zadrug vseh oblik ter možnost njihovega nadaljnjega razvoja v novih gospodarskih pogojih. Navedel je nekoliko primerov dobrih in slabih zadrug in poudaril, da mora splošna kmetička zadruga postati res-

nično gospodarsko središče na vasi, od katere morajo imeti vsi njeni člani neposredne koristi.

Ko je govoril o raznih problemih kmetičkih delovnih zadrug je poudaril predvsem potrebo povečanja delovne storilnosti v njih. Delaj, ki je iz ljudske oblasti med drugim osvobodila kmetičke delovne zadruge vseh investicijskih dolgov in da pripravila odločbo o socialnem zavarovanju članov zadrug. Kljub dosedanjim pomočmi, ki je rodila dobre uspehe, pa je še vedno v zadrugah manjano tudi dosti slabosti, ki jih morajo partijske organizacije pravilno zdraviti. Na koncu je tov. Medica poudaril, da pri svojem delu partijske organizacije na vasi in v zadrugah nikdar ne smejo pustiti iz vida, da je osnovna težnja Partije v tem, da se na čimbolj demokratični način upravlja naše gospodarstvo, tako v mestu kot na vasi.

Nato je tov. Medica dejal, da se bo z ukinitvijo raznih administrativnih mer, kakor so bili na primer odkup ter določanje cen poljedelskim proizvodom, sedaj razvila širša iniciativa v poljedelski proizvodnji. Kmet bo stremel, da bo čimveč pridelal in da bodo njegovi pridečki čim kvalitetnejši. Nov način tignovine, ki omogoča kmetičem delavskim zadrugam, da razpolagajo z delom deviz, ki jih ustvarjajo iz izvoza, bo pomagal zadrugam, da si bodo lažje nabavile potrebna sredstva za obdelavo zemlje. Vse to pa pomeni naprednejše gospodarstvo in povečanje proizvodnje.

Nato je tov. Medica poudaril, da kljub vsem možnostim in prednostim, ki jih nudijo nove ekonomske mere, ne bi bilo mogoče napredovati v izgradnji socializma, če bi Partija vzporedno ne delala tudi za socialistično preobrazbo vasi; ta pa bo naša samo z gospodarskim jačanjem in kulturnim dvigom delavnega kmeta v splošno h kmetičkih zadrugah. Zato je v nadaljevanju svojega referata tov. Medica analiziral dosedanje delo splošnih kmetičkih zadrug vseh oblik ter možnost njihovega nadaljnjega razvoja v novih gospodarskih pogojih. Navedel je nekoliko primerov dobrih in slabih zadrug in poudaril, da mora splošna kmetička zadruga postati res-

nično gospodarsko središče na vasi, od katere morajo imeti vsi njeni člani neposredne koristi. Ko je govoril o raznih problemih kmetičkih delovnih zadrug je poudaril predvsem potrebo povečanja delovne storilnosti v njih. Delaj, ki je iz ljudske oblasti med drugim osvobodila kmetičke delovne zadruge vseh investicijskih dolgov in da pripravila odločbo o socialnem zavarovanju članov zadrug. Kljub dosedanjim pomočmi, ki je rodila dobre uspehe, pa je še vedno v zadrugah manjano tudi dosti slabosti, ki jih morajo partijske organizacije pravilno zdraviti. Na koncu je tov. Medica poudaril, da pri svojem delu partijske organizacije na vasi in v zadrugah nikdar ne smejo pustiti iz vida, da je osnovna težnja Partije v tem, da se na čimbolj demokratični način upravlja naše gospodarstvo, tako v mestu kot na vasi.

Kako je z izvozom

Sele dober mesec je potekel, odkar je okrožni ljudski odbor sprejel nove predpise tudi glede zunanje trgovine in že se kažejo prvi uspehi. Kmetičske zadruge koprškega okrajja imajo že na razpolago pri svoji trgovinski agenciji 18 milijonov lir in to samo za sadje in zelenjavo, ki so ga izvozile s posredovanjem izvoznega podjetja »Fructus« v Trst in Avstrijo. Gotovo je to ugodno presenečenje za uspeh, ki so ga dosegli. Prav tako je to priznanje izvoznemu podjetju in njenemu delovnemu kolektivu, ki je z dobro organizacijo uspešno plasiralo na tujih tržiščih pridelke naših pridelnih zadrugarjev.

Tudi ostale panoge našega gospodarstva so se začele živo zanimati za izvoz in za doseg deviz, da si bodo nabavile predmete, ki jih mlada socialistična jugoslovanska industrija še ne izdeluje.

Podjetje »Kamenolom« v Bujah izvažava v teh dneh prve tovore kraljevine istrske kamna v Italijo. Delovni kolektiv tovarne mila Salvetti v Piranu se tudi pripravlja, da bo izvozil svoje priznane izdelke. Prav tako kolektiv tovarne likerjev »Bassego« Corrado v Kopru, katerega proizvod se lahko kosajo z renomiranimi tovarniškimi izdelki izven istrskega okrožja.

Kolektiv piranskih solarni, ki je imel letos poleg tega, da je napravil v solarnah (zopolnil in moderniziral, tudi precej) sreče z lepim vremenom, tudi izvažal svoj proizvod.

Osebnost mlekarne se prav tako nemurno trudi, da izpolni organizacijske pogoje. Plasmam v Trstu je že zagotovila in bo pridelala v kratkem z izvozom pridelkov naših živinorejcev.

Podjetje »Vino« v Kopru in Vinogorju v Umagu pa stalno prodajata priznano istrsko kapljico v tuzemstvu, predvsem v Trstu, kjer je za naše vino precejšnje povpraševanje. Mlekovna kolektivna teh podjetij se sedaj pridno pripravljata na bližnji trg, da bo letošnji pridelek pravilno in strokovno predelal ter dobro spravil. V novih letih, ki jih njihov dogradnji, odnosno v njih izvršujejo, se zdaj dala in nameščajo strojne naprave.

Se mnogo drugih možnosti imamo za realizacijo deviz. Tu pridejo v poštev predvsem razni odpadki, kakor odpadki lesa, ki smo jih do sedaj metali v morje, kovinski odpadki, odpadki glavne živine itd. Nekateri teh odpadkov že izvažamo. Podjetje »Prerad« n. pr. si bo z doseg deviz za odpadke glavne živine že v kratkem lahko nabavilo malo tovarni avto za hitri prevoz, pokvarjenih blaga na razna razdelavalna mesta kakor Kvas, surovo maslo in podobno.

Se mnogo drugih virov izvoza imamo in to dobrih, ki prav nič ne obremenjujejo naše gospodarstva, če jih izvozimo, pač na nasprotno. Izkoriščamo jih, ker jih do sedaj nismo izkoristili. Tu mislimo predvsem razne zdravilne rastline, gozdne plodove, brinje. Te stvari lahko nabirajo ženske in otroci ter si s tem izboljšujejo svoj gmojni položaj na drugi strani pa lahko mnogo koristijo posebno zato, ker se večina teh predmetov lahko dobro prodaja v tuzemstvu. Brinja je po naših pašnikih vse polno. Nabiranje listja rjife, ki vsebuje mnogo tanlina in je izborno sredstvo za strojenje koz ter ga uporabljajo tudi za drugo, so deloma že organizirani. To akcije je začel mesec odsek »Prerad«. Potrebno bi jo bilo izpopolniti, da bo uspeh čimvečji. Za nabiranje in odkup brinja bi se morale zanimati predvsem zadruge s pomočjo podjetja »Fructus« ali Vino ali Vinogorja.

Navedli smo samo nekoliko primerov možnosti gospodarskega izkoristitja takih predmetov, pridelkov in odpadkov, za katere mnogi mislijo, da se sploh ne dajo izkoristiti in da so samo v napotje ter da so še stroški s tem, da jih vozimo v morje ali na smetišča (zaganje, kosti, krta iz klanice).

Novi sistem zunanje trgovine in s tem v zvezi izkoriščanje doseženih deviz po izvoznih silah nam odpira široke možnosti nabave raznih dragocenih uvoznih predmetov. Novi sistem sprosta takorekto široke možnosti, da sodelujejo pri tem in na ta način koristijo sebi in skupnosti. Za to je potrebno, da naši delovni kolektivi, delavski sveti, zadruge itd. se stvari razmislijo, pretehtajo in diskutirajo na svojih sestankih in napravijo potrebne sklope za pravilno organizacijo in izkoriščanje vseh možnosti, ki jih imamo.

Novi sistem zunanje trgovine in s tem v zvezi izkoriščanje doseženih deviz po izvoznih silah nam odpira široke možnosti nabave raznih dragocenih uvoznih predmetov. Novi sistem sprosta takorekto široke možnosti, da sodelujejo pri tem in na ta način koristijo sebi in skupnosti. Za to je potrebno, da naši delovni kolektivi, delavski sveti, zadruge itd. se stvari razmislijo, pretehtajo in diskutirajo na svojih sestankih in napravijo potrebne sklope za pravilno organizacijo in izkoriščanje vseh možnosti, ki jih imamo.

Novi sistem zunanje trgovine in s tem v zvezi izkoriščanje doseženih deviz po izvoznih silah nam odpira široke možnosti nabave raznih dragocenih uvoznih predmetov. Novi sistem sprosta takorekto široke možnosti, da sodelujejo pri tem in na ta način koristijo sebi in skupnosti. Za to je potrebno, da naši delovni kolektivi, delavski sveti, zadruge itd. se stvari razmislijo, pretehtajo in diskutirajo na svojih sestankih in napravijo potrebne sklope za pravilno organizacijo in izkoriščanje vseh možnosti, ki jih imamo.

SKLEPI PLENUMA

IV. PLENUM OKROŽNEGA KOMITEJA JE NA SVOJEM ZASEDANJU 1. SEPTEMBRA PO REFERATU IN DISKUSIJI O DELU PARTIJSKIH ORGANIZACIJ V GOSPODARSKIH PODJETJIH IN NA VASI SPREJEL NASLEDNJE

SKLEPE

1. Partijske organizacije morajo posvetiti več pozornosti politični vzgoji svojega članstva in delavcev ter reševati to nalogo konkretnije ter bolj sistematično.

2. V vsakodnevnem političnem delu z delavci preko sindikalnih organizacij, s pravilnim izkoriščanjem ostalih možnosti, ki izhajajo iz stvarnosti delavskih svetov, s primernim obnašanjem in pozitivnim delom se te snjece povezati partijsko organizacijo in članstvo z delavci.

3. Tesnejša povezanost in politični vpliv Partije preko sindikatov in delavskih svetov v množicah nam bo omogočalo obvladati ostanke nezdružljivosti pri posameznih delavcih in razviti vsako sovražniško delo in sovražniški vpliv med delavci.

4. Za uspešno politično delo in politično mobilizacijo delavcev v borbi proti sovražniškemu socializmu in za obvladovanje težav je potrebno začeti s preučevanjem novostrežnih ukrepov v gospodarstvu in kriditve obratno življenjske tekučine, kakor tudi ostalega teoretskega gradiva. Povezovati teoretsko učenje in politično delo z reševanjem vsakodnevnih nalog kolektivov in življenjskih vprašanj delavcev. Zlasti pa je treba vsa delavca politično delo in političnim delom se bolj niti v borbo odločnost delavcev proti fašističnim in KEO, Ti sovražniški socializma, svobode in pravice delavskega ljudstva in socialistične Jugoslavije bodo poskušali onemogočiti, da naša socialistična ureditev

pride do svojega polnega materialnega in političnega izraza. Oni dobro vedo, da je ta pot - pot socialistične Jugoslavije smrtonosna za IB in za reakcije, ker logično nerazdruženo večje množice s socialistično Jugoslavijo.

2. Na osnovi bistvenih sprememb zaradi novega finančnega sistema in obstoja delavskih svetov, t. j. sedaj, ko je dana pravica razpolaganja in upravljanja neposredno proizvajalcem, morajo partijske organizacije začeti graditi na vsebini svojega dela na tej novi osnovi.

V izgradnji vsebine dela partijskih organizacij gospodarskih podjetij morajo krajevni in okrajni komiteji vsestransko in sistematično pomagati za njihovo usposabljanje in osamosvojitve, za maksimalno izkoriščanje in razvijanje proizvodnih kapacitet, za dvig proizvodnje in zmanjšanje proizvodnih stroškov.

V pripravi na partijske konferenice in na njih samih morajo partijske organizacije po analizi stanja svojega podjetja, izkoristitve in izpolnitve vsega kolektiva in z njegovim sodelovanjem biti pobudniki za sprejem programa dela za vse kolektiv ter na tej osnovi mobilizirati delavce za reševanje nalog, ki iz njega izhajajo.

Izkoristiti in dalje razvijati obstoječi interes in zanimanje delavcev in članov delavskega sveta, ki sledi obstoju delavskih svetov in zaradi navedenega finančnega sistema, razvijati iniciativno in nečetrpne sile kolektiva za uspešno reševanje gospodarskih nalog. Partijske organizacije se morajo boriti za strokovno vzgojo svojih članov in ostalih delavcev, za gospodarsko kulturno vzgojo članov delavskih svetov kot pogoj za uspešno upravljanje in vodenje gospodarstva.

Partijske organizacije morajo nadgraditi bitni budne pred pokusi izkrivljanja

MEDNARODNIH POLITIČNIH DOGODKOV

Pregled

Ves svet se zanima za potek pogajanj v San Franciscu, kjer so se zbrale delegacije skoraj vseh držav, ki so bile v vojnem stanju z Japonsko, da bi podpisale z njo mirovno pogodbo.

Ugotoviti moramo, da se je večina držav odzvala vabilu, ki jo jim ga postala Združene države Amerike. Z vabilom je bil tem državam predložen tudi dnevni red pogajanj in procedura. Jugoslavija se ni udeležila pogajanj in je to utemeljila s tem, da ni direktno zainteresirana na Daljnem vzhodu, temveč splošno, na miru v svetu ter bo po normalni diplomatski poti uredila odnose z Japonsko.

Zalost pa moramo ugotoviti, da na mirovni pogajanj manjkata dve najvažnejši azijski državi, in sicer Ljudska republika Kitajska in Indija, ki predstavljata s svojim prebivalstvom večino azijskega ljudstva in ki sta bili od vseh držav najbolj ogroženi od japonskega imperializma.

Čeprav so mirovna pogajanja v San Franciscu najvažnejši politični dogodek tega tedna, poudarjajo v raznih prestolnicah, da ne bo mirovna pogodba z Japonsko, pa čeprav bo podpisana, imela velike veljave brez podpisa Indije in Kitajske. Opozarjajo celo na to, da je Washington v slabem trenutku zbral datum za konferenco in da hote izsilili sklenitev pogodbe z Japonsko v svojo korist ter se kasneje povezati z Japonsko z dvostranskimi pogodbami, da bi si zagotovili imperialistično nadoblast na vsem Pacifiku.

Sovjetska zveza in njeni sateliti so pa prišli v San Franciscu s namenom, da bi konferenco razbili, ne pa da bi pripomogli k pomiritev duhov v tem delu sveta. To se je jasno opazilo že prvega dne konferenca, ko je šlo za sprejem dnevnega reda in samega postopka.

Sveda računa Amerika na ostale države svojega bloka, ki odobravajo vsak korak, ki ga napravi Washington. Lahko trdimo, da je ta konfe-

renca-blskovita konferenca, ki nima primere v zgodovini. Tudi govornikom je odmerjen čas na minuto, tako da ne morejo priti do izraza stališča raznih držav, ki so bile najbolj ogrožene od japonskega imperializma.

Naslednji dnevi nam bodo pokazali, ali bo prišlo do podpisa pogodbe z Japonsko ali pa do zaostre vne odnose med dvema najvažnejšima državama na svetu. Poudariti moramo, da so tudi pogajanja v Kesongu za premirje na Koreji tesno povezana s konferenco v San Franciscu. Tam se obe delegaciji med seboj neprestano obizujejo za krsitve nevtralnega področja, toda to je le povod za zavlačevanje pogajanj, ker pričakujejo rezultate iz San Francisca.

Upamo pa, da bo prevladala razsodnost in da bo nevarnost nove vojne šla mimo.

Sploh bo sedaj v jeseni cela vrsta konferenc, tako v Evropi kakor v Ameriki, na katerih bodo razpravljali o važnih svetovnih vprašanjih. Predvsem moramo poudariti kot najvažnejšo konferenco treh zapadnih velisil v Washington - Kjer bodo 12. septembra obravnavali vprašanje ponovne oborožitve Nemčije in vključitve nemških oboroženih sil v Atlantsko vojsko. Po zadnjih vesteh so se gnanja ministrstva zapadnih velisil že sporazumela o vseh glavnih točkah dnevnega reda. Kar se tiče ponovne oborožitve Nemčije zahtevajo predstavniki zapadne nemške vlade, da jim je nemogoče organizirati lastne oborožene sile, obenem pa vzdrževati zavezniške zasedbene čete, ker tega ne prenesejo finančne zmogljivosti Nemčije. Zapadne velisile pa nečajo sprejeti na sebe bremena vzdrževanja okupacijske vojske. Angličani in Američani pravijo, da bi bilo najbolje regrutirati nemške vojske, ki bi se kasneje enostavno priključili kot sestavni del K zapadno-evropski vojski. Francozi pa temu nasprotujejo, ker se bo ponovna dviga nemškega militarizma.

Važna konferenca bo tudi v glavnem mestu Kanade, v Ottavi, kjer se bodo sestale članice Atlantskega pakta in kjer bodo obravnavali vprašanja ustanovitve skupne obrambne vojske, za tem gospodarska vprašanja, razdelitev surovin in vprašanje industrijske proizvodnje.

Poszjanja med Perzijo in Anglijo se se razbija. Kakor smo že zadnjič poročali, je angleška delegacija odšla domov, Trumanov odposlanec Harriman je tudi odstopal nazaj v Washington. V sredo 5. tega meseca pa je perzijski predsednik javil, da je perzijski predstojnik anglijskega senata, da se je odločil poslati anglijski vladi ultimatum, s katerim daje Londonu 15 dni časa, da se prične znova porajanja o vprašanju nafte. London dostojno se ni odgovoril na najnovejšo perzijsko zahtevo.

Prej ali kasneje bo pa vendar moralo priti do ureditve vprašanja perzijske nafte, toda moralno bosta pustiti v svojih zahtevah obe državi.

Popotnica De Gasperi

trepečajo, kdaj se bo pokazala brezpodoben njihovega dela, ki bi jim odtegnila gorečo naklonjenost Rima in kakor se bo mnogo hujše masne podkupine, od tam prihajajo. Kakor vse kaže, jih pa v Rimu še vedno ni srečala pamet. Nasprotno potoba je, da mislijo za volitve in De Gasperijevo romanje se bolj odprel, svoje besede, ker sicer bi temu zmanjkali argumenti v Ameriki. Njč čudnega ločel, če je De Gasperi svojim zavzavancem zagotovil, da ne misli, še ga preti svoje zlate besede in jim povedal, da so njihova korita njegovo korito, in da se bo boril za njihovo stvar, ki vdo vemo, s katero se bore oni. Vodiitelj italijanskega črnega režima je dal s tem smelo izjavo, za katero bi ga sam ranjki Mussolini zavrnil.

Seveda je ob tej priložnosti izjavil, da žel vsi vrednostistični zbor pri sosedih in v madrepatriji besno taliti. Treba bi prisilniti, da »Hunec se blagovoljuje izražati najbolj zanesena trobila imperialističnega šovinizma, ki beveda pri teh junaških podvigih mislijo vedno na druge in ne na sebe. Saj jim je doslej uspelo vedno tako lepo, da so pobrali drugi za nje kostanj iz žerjavice. V svoji senoli se bomo borili za njihovo geslo ob spominih, kako so se za njihovo narodno razširjenje borili leta 1899 Francoski, leta 1895 Prusi in leta 1918 Anglosasi. Kaj zato če so si sami nabrali batin, da je bilo gro, ko so potem svojim zaveznikom z jezika najprej pobrali lasce in s tem moralno plat zmage, pri zeleni mlzi pa so se potem obnašali tako, kakor bi drugih sploh ne bilo zraven. Razumljivo je, da so tako začuden, ako jim ta preizkušnja igra sedaj ne uspe z vso silo so zastavili svoje šakalsko diplomacijo in se skušali prikriti med glavne prisilne, toda njihove noče prav poslušati. A ko vidijo, kako se jim izgubljajo tla pod nogami, postajajo živčni, tako da njihov nastop, ki sicer sploh nikdar ni bil resen, izgublja že vsako senco dostojnosti in napravi vili plenkne cirkuške reklame v neki zakotni vasi. Mogoče se jim bo pa je enkrat zasvetilo, da

Osem spominskih plošč fašističnim žrtvam

Okrajni odbor Zveze borcev bo v soboto 8. t. m. odkril osem spominskih plošč v Dekanah, na bivši postaji v Kopru, v Saredu, pri Sv. Antoj (Čepki), Češnjah, Poberih in na Poljanah pri Kostoboni, na mestih, kjer so padli kot talci fašističnih žrtiev naslednji tovarši:

na bivši postaji pri Kopru mladinci Marjeta Segulin in Alveklina Bembič, na cesti Čežari - Poberi Danjel Bertok, Bruno Pogorec, Lazar Kavrečič, Nikola Valovec, Marjil Bordon, Milko Valovec, Marjan Valovec, Aleksander Kavrečič, Josip Jakomin, Marjil Jakomin in Lazar Muženec; na Poljanah Valerij in Anton Viler; v Dekanah Ivana Stefančič s sinovoma Zorkom in Vladimirjem ter Vladimirjem Toškan. Po ostalih vseh našega okrajja pa bodo 8. t. m. prav tako svečano proslavili 8. septembra z raznimi kulturnimi akademijami in podelitvijo spominskih družinam padlih v narodnoosvobodilni borbi in talcem fašističnih žrtiev.

PARADIŽNIKA DOSTI, ZMOGLJIVOST PREDELAVE PREMAJHNA KAKO ŽIVIJO IN DELAJO PRI FRUCTUSU

Toliko prometa z blagom, sadjem, zelenjavo in drugimi povrtninami, kakor ga imajo letos pri podjetju Fructus v Kopru ne pomimo. Odkupili so že skoraj dvakrat več sadja in zelenjave ter ostalih povrtnin kot lani vse leto.

Podjetje Fructus je še mlado in so ga ustanovili po osvoboditvi. Vendar kljub temu si je že utirilo pot v trgovini s sadjem in zelenjavo ne samo po okrožju in v Jugoslaviji, ampak celo na mednarodna tržišča, kakor v Avstrijo in Trst. Predvsem grede zato zasluge dobremu vodstvu podjetja. Prejuni direktor Adamci in sedanji Paviš sta 1946. leta organizirala podjetje z golimi rokami. Samo stavba in v njej stroji za predelavo paradižnika v mezo je stala na mestu, kjer je danes lahko rečemo cel kombinat Fructus.

Pred vojno so tu v poletnih časih, ko je dozorl paradižnik izdelovali mezo (konservo). Pozimi pa so odprli oljarno. Toda dela ni bilo več kot toliko. Koprski kmetje so takrat sadili malo paradižnika, ker se jim ni izplačalo zaradi močne konkurence italijanskih tovrstnih pridelkov, oljenih nasadov pa nima, ker so njihova zemljišča pretežno v dolini. Kmetje po ostalih vaseh na Koprskem so predelovali oljke najraje v domačih oljarnah, paradižnika pa niti sadili niso razen za lastno uporabo. No in tako je bila ta predelovalnica skoraj brez dela. Njene izdelke niso poznali daleč na okoli, kakor jih poznajo danes marsikje pod firmo Fructus. Čestočasno so se menjali lastniki, toda nebenemu ni bilo mar, da bi se kmetstvo preusmerilo v isto panogo, ki pri nas najbolj uspeva, to je vrtnarstvo, sadjarstvo in vinogradništvo, kar je z vsem tem tesno povezano.

Tako je torej bilo približno s predelovalnico Fructus pred vojno. Kako pa je danes, to nas zanima? Človek, ki gre vsak dan večkrat mimo Fructusa ne opazi ničesar novega, nič posebnega. Vidi samo živahen promet tovrstnih avtomobilov, naloženih z raznovrstnim blagom. Ostalo pa mu je vse že znano in staro, nova moderna skladišča, lepo urejeno asfaltirano dvorišče je novo. To je

zgradil delovni kolektiv Fructus z lastnimi sredstvi. Zdaj je pred temi skladišči na dvorišču tako živahno, da se vse giblje. Prihajajo naloženi tovorni avtomobili s paradižnikom in drugimi pridelki, odhajajo pa spet naloženi z embalažo ali z izbranim sadjem za trg. Pred pralnimi stroji, kar je Fructus tudi novo, je kakor hiša velik kup zloženih zabojev paradižnika, ki čakajo na predelavo. Kakor hitro se ta kup manjša, se še hitreje veča. Težki imajo vedno dosti dela pri nakladanju in razkladanju. V sodarski delavnici pripravljajo sode za mezo. Za skladišče popravljajo staro embalažo, jo potem nakladajo na kamione in dovažajo združgam.

Pa pogledimo v tovarno, predelovalnico paradižnika in drugega sadja, kako upravlja s stroji že močno osi vel Giovanni Bracondini, ki že 40 let dela na njih. Pokazal je, kako pridobiva mezo. S pralnice dospe po traku že čist paradižnik v takomereni mlaj, kjer ga zdrobijo v most. Paradižnikov most odvajajo črpalka po ceveh skozi pregrejevalni stroj, kjer se segreje, v pasirke, nato v zbiralni bazen in v vakuum-aparatu. Tu se most kuha in zgošča. Po šestih urah kuhanja so pod aparatoma z zmogljivostjo 35 in 45 stotov, pripravljeni sodi, ki jih polnijo z že gotovo mezo. Polne sode nato vskladišijo.

Letos so že pridobili še enkrat več paradižnikove meze kot lani. Po planu, ki ga imajo, jo bodo pridobili še toliko. Po tem je na vrsti predelava sadja za marmelado in džeme. Letos so do zdaj predelovali na vagono marmelado in džemov. Upravni odbor podjetja je na svoji zadnji seji razpravljal o dobavi surovin, jabolk, češpelj in embalaže za vlaganje paradižnikove meze in drugih sadnih

izdelkov iz Jugoslavije, tako da bo imela predelovalnica dela tudi čez zimo. Pogodbe so že sklenili s raznimi sadjarskimi podjetji v Bosni in v Sloveniji. Zdaj morajo prej končati s predelavo paradižnika, ki ga je toliko, da se moženo leto več. Naši kmetje so ga letos nasadili precej in imajo od tega masne zasluge. Zdruga jim ga odkupujejo od 7 do 10 dinarjev za kg, medtem ko je v Jugoslaviji po sprostivši trgovine padla cena celo na dinar za kg paradižnika. Tako je tudi s krompirjem. Naši kmetje bi ne smeli tako godrnjati za radi cen, saj je prosti trg, in če je podjetje Fructus uvedlo odkupovanje paradižnika po etapah, kmetje nimajo pri tem prav velike izgube. Letos je paradižnika dosti, zmogljivost predelave pa ne zadošča (okoli 3 vagona na dan). Saj delajo stroji pri Fructusu idan in moč. In če ne zmoroše toliko, kdo je kriv? Na tuja tržišča in tudi v Jugoslavijo je prav tako nesmisel ponujati paradižnik, ker ga je povsod na pretek in zato je tudi cenejši. Najbolje je predelati ga v mezo in shraniti v skladišče. Pozimi, ko ne bo več paradižnika, pa bodo prav gotovo dobro plasirali mezo.

Ta vprašanja so pri podjetju Fructus zadnje čase najbolj pereča. Kmetje silijo paradižnik, na trgu pa ga ne moreš prodati.

Kmetijske nabavno-prodajne zdruge so se z novimi gospodarskimi ukrepi osamosvojile in bodo začele trgovati z lastnim gospodarskim računom. Do zdaj pa tega ni bilo. Podjetje Fructus je imelo veliko vlogo za kmetijske zdruge, ker je dejansko trgovalo zanje. S tem pa je razbremenjeno in bo trgovalo za zdruge samo še v inozemstvu. Zato je upravni odbor pri Fructusu začel proučevati, kako bi se podjetje preusmerilo zgolj v industrijsko panogo, kakor pa v izvozno in uvozno trgovino s sadjem in zelenjavo. O tem bi seveda morali prej razpravljati na zasedanju delavskega sveta in da to odobrijo njihovi člani, ki so po večini delavci.

O novih plačah pravijo delavci pri Fructusu, da so prenežje v razmeri s plačami njihovih uslužbencev. Njihova plača je povprečno 9.800 din na mesec, uslužbenec pa okoli 13.000. Pri kategorizaciji je sodelovala tudi sindikalna organizacija in na njene predloge je upravni odbor določil za tri kategorizacije višjo plačo, kakor je določila komisija. Nekaterim uslužbencem, pa so plače nižje.

Toda kljub temu, pravi že priletne delavce, verjetno član sindikalnega odbora podružnice, so plače delavcem v našem kolektivu še prenižke. Da, prenižke so v primeru z uslužbenci, ki dobivajo povprečno

3.800 din več kakor delavci. Pri kategorizaciji so upoštevali strokovnost, izobrazbo in službena leta, kar je pravilno. Predvsem za mladino je to vzbujda, da začneja razmišljati o svoji bodočnosti, da se loti učenja in izobraževanja, da se izpolnjuje v stroki, ki jo veseli. Toda pri Fructusu je precej delavcev, ki imajo po 40 do 50 let in ki ne zaslužijo več kot toliko, nekateri celo manj. Pa še družino imajo na ramenih, otroke, ki nečajo vedeti, da ima ata majhno plačo. Tem delavcem ni bila dana možnost, da bi se pod prejšnjimi režimi izobraževali, se učili tuj. Zato seveda niso kvalificirani v svoji stroki. Delajo kar zmoroše. Živeti morajo tudi oni.

Sindikalna organizacija in upravni odbor pri Fructusu bi morala z delavskim svetom vred pretrpeti delavne delavca preden ga uvrstijo v kategorijo plačilnega sistema. In ta pomanjkljivost je posledica nezadovoljivega sodelovanja med sindikalno podružnico in delavskim svetom. Prav tako je to vzrok tudi tega, da se delavski svet ni sestel med vso sezono, češ, da ni bilo močnejše, ker je delo v podjetju neprekinjeno in da mnogi član delavskega sveta delajo tudi ponoči. Tudi upravni odbor bi se moral več pozanimati, da bi se delavski svet sestel in skupno razpravljal ta vprašanja, namesto da bi sam odločal in jih potem morda napadno reševal. Več ljudi tudi več ve. Tako je tudi s stvarjo.

Zaradi teh pomanjkljivosti se ne čutijo delavci pri Fructusu kakor tudi nekateri član delavskega sveta ne, gospodarje svojega podjetja. Novi odloki so še mnogim nejasni, nerazumljivi in je zaradi tega precej godrnjanja. Upravni odbor, delavski svet in sindikalna organizacija pri Fructusu bi morali skupno proučiti vse to, tolačiti delavcem nove gospodarske ukrepe, ki pomenijo korak naprej v naši borbi za socializem, za poglabitev socialistične demokracije in zboljšanje življenja sloh, ne pa narobe.

G. B.

SV. ANTON

Za prvovrstnega lenuha profiljud. skega elementa našega mežnarja Jakovina Franca

Naš mežnar se pripravlja oz. predvideva hudo zimo. Ugotovili smo namreč, da že več dni vsako jutro, ko odzvojni jutro, se potuhnjeno približa soli, kjer so na dvorišču nabavljena drva, sežagana za kurjavo solskih peči, si jih naloži ter jih nosi domov. To je prebrisan tat, ki skuša uničiti ljudsko limovino, skuša prizadejati škodo ljudski oblasti, sebi pa brez truda delati korist. O njem imamo še drugega podobnega gradiva dovolj. Ko je pobiral za veliko kot pober za župnika, si je prisvojil večino klobas in slanin; vse skupaj je skril v cerkveno podstrešje, tam si je prisrbel tudi vino, kruh pa je vsako jutro kupeval v poslovalnici ter si prisvojil za nekaj časa vsako jutro dobro emendoval (malico). Tako se je sam oblikoval in, namesto da bi izročil župniku, je vse sam požrl.

Pred časom je raztrgal Titovo sliko, za kar je moral pred ljudstvom prosi ti na množičnem sestanku oprosteno. Ljudstvo, ki je dobro, je zaenkrat potrpečlo, sedaj pa ne bo več prizanašalo pač pa bo strogo obračunalo.

Večkrat je izjavil, da ni in ne bo za ljudsko oblast in sicer zaradi tega, ker neče delati.

Ob času volitev 16. aprila 1950 je odkril rovaril proti ljudski fronti.

Pred nekaj leti je zbežal v Trst pred ljudsko oblast njegov nečak Jakomin Dušan, mlad duhovnik, ki je napisal v nekem pismu, da je v coni B teror. Ko je on to zvedel, je to odobraval in pravil, da je nečak imel prav, ko je to napisal.

V. T.

Pred pregledom dela PROSVETNIH DRUŠTEV

Kakor vsako leto, tako namerava Podzveza slovensko hrvatske prosvetne zveze tudi letos prirediti pregled dela prosvetnih društev. Ta pregled naj bi bil v prvih dneh meseca novembra ali konkretno od 4. do 11. Karakter tega pregleda ali »Tedna«, če hočemo naveden tako reči, bo v prikazovanju ali nastopanju raznih pevskih zborov, dramskih skupin, folklornih skupin itd. Pregled naj bi oživelne razne razstave, kot na primer razstava slovenske knjige, ki jo bo odprl v Kopru v zvezi s 400 letnico slovenske knjige, nadalje z raznimi predavanji o pomenu Petra Pavla Vergerija, v zvezi s Primožem Trubarjem in podobno.

Nekatera prosvetna društva se že pripravljajo na ta pregled. Tako si je prosvetno društvo v Smarjah organiziralo folklorno skupino, a društvo v Dekanih svojo pomnožilo. Obe skupini sta nastudirali razne gorenjske, koroške, belokranjske, panonske in druge jugoslovanske plesje, ki jih bosta prikazali ob priliki tega pregleda. Sedaj se pridno vadita. Opaziti je tekmovalnost, katere se bo bolje pripravila.

Pri pevskih zborih, ki so med poletjem počivali, pa ni opaziti preveč resnega zanimanja za delo. Ob tej priliki mislim, da mi nepovodno ne bodo zamerili, če jim bom dejal, da so morda malo preleni. Na zadnjem sestanku so objubil, da bodo resno pripravili za delo in da bodo zastojali za najprijetljivi. Pravijo, da se bodo izkazali tako kot lanske leto, da se pravi, da bodo vložili vse svoje sile za čim kvalitetnejši nastop. Prosvetna zveza tudi letos ne bo nanje pozabila in jih bo nagradila, seveda le najprijetnejše in najboljše, kakor tudi zbere. Pri godbah na pihala pa opazoma več zanimanja. Posebno sedaj, ko imajo obnovljena pihala, zanimanje raste. Nastop godb pri zaključni proslavi pregleda bo nekaj novega, predvsem pa skupni nastop pevskih zborov, ki jih bodo združene gode spremljale. Središče vsega pregleda bo v Kopru. Tu bo v času pregleda vsak večer nekaj. Pa tudi društva bodo tekmovala med seboj, katero naj bi v Kopru nastopilo kot najboljše.

Za sedaj imamo predvidene v Kopru naslednje prireditve: razstavo

Se nekaj. Pred dobrim letom je bila večkrat ponoči poškodovana kapela pred soljo; rasevine so naše žene udarniško zvozile proč, ker je bilo gndo videti. Naše ljudstvo sumi, da je to delal naš mežnar samo zato, da je blati ljudsko oblast ter da bi prikazal, da je v naši ureditvi protivrska gonja.

SV. ANTON — Preteklo soboto zvečer je bila pri nas krajevna javna partijska konferenca, kjer so se izvedle volitve za voditelje OPO. Izvoljen je bil sekretar, namestnik in trije delegati za Okrajno partijsko konferenco.

Poleg članov KP in delegatov je prisostvovalo 53 tovarišev in tovarišice dobrih članov SIAU.

Tov. Turk je otvoril in povdaril pomen konference. Tov. Skrgat Krmel je imel politično organizacijsko poročilo, ki je vsebovalo velike zasluge KPJ za našo svobodo in uspehe ter pomanjkljivost OPO in ves gospodarski letni in sedanji položaj našega kraja.

Poročilo in po volitvah se je razvila diskusija, v kateri so člani SIAJ med drugim želeli pomensko vodeti, kateri so člani in kandidati KP, za katere je tov. Turk povedal.

Dalje so člani SIAU v kritiki analizirali neke pomanjkljivosti nekaterih kandidatov, za kar je partijska organizacija sklenila, da bo do prihodnjega javnega sestanka stvar rešila in javno pojasnila.

Na to so diskutirali še o novem sistemu trgovine. Po zaključku sta mladina Jakomin Steljo in Krizman Mla. zaigrala na harmoniko.

Taka konferenca je dokaz prave demokracije in svobode. Taka konferenca naj napravi kominformisti, če se upajo nastopiti javno pred ljudstvom.

V. T.

Storilost dela se je v tovarnicah »Apeleca« in »Arrigonia« v Izoli povečala v avgustu za okoli 30%. V tem času je povečal tudi izvoz ribjih konzerv.

Te dni bo tovarnica »Arrigonia« izvozila v Avstrijo večje količine sardin. Tovarnica »Apeleca« pa bo v septembru izvozila v inozemstvo več vagonov sardin, slanin rib in filetov.

Sedaj ko je ribolov dober, prodajajo ribiči tovarnicam konzerv v Izoli dnevno od 1 do 3 vagona svežih rib.

Neka silosna ekipa iz Slovenije je v teh dneh dokončala gradnje dveh cementnih silosov za shranjevanje tropin. Gradilo se stiri silose, ki so skoraj 7 metrov visoki.

Podjetje »Vina« bo kupovalo od kmetov v prvi vrsti grozdje, ki ga bo pletalo po sladkornih stopinjah. Cena za eno sladkorno stopinjo bo za navadno grozdje 1 dinar in pol do 2 in pol dinarja za najboljše vrste grozdja.

Te dni je začel voziti na progi Koper — Portoroz avtobus podjetja ADRIA, ki bo s tem razbremenil ostale avtobuse. Podjetje ADRIA bo dobilo oktobra dva nova avtobusa s 54-timi sedeži in 20-timi stojali. Vozila bosta na progi Koper — Novi grad in Koper — Umag. Koncem leta pa bodo vzeli iz prometa kamioni, ki so začasno služili za osebni promet.

Podjetje »Omnia« je nabavilo v inozemstvu za okoli 30 milijonov lir blaga. Med drugimi predmeti, ki bodo v prvi polovici septembra v prodaji v Istrskem okrožju so: dežni plašči, večja količina volne, nylon nogavice, brivski aparati in električni material.

Tovarnica čevljev »Obuteva« v Kranju bo izdelovala za podjetje »Omnia« ženske in moške čevlje po vzorcih, ki odgovarjajo okusu prebivalstva okrožja.

AVTOBUS KOPER MAREZIGE ne pozna voznega reda

Zakaj se avtobus ne drži voznega reda? To vprašanje je na dnevnem redu.

Včasih pridemo na avtobusno postajo, ob peti uri zjutraj in čakamo do šestih, sedmih, kakor se to zljubi soferjem in sprevidnikom. Drugič pridemo ob šestih do sedmih, ko nam pravijo tamkajšnji ljudje: »Avtobus je odšel pred dvema urama, eno oziroma pol ure«.

Prosim! Ali smo mi iz marežganske okolice tako malo vredni, da delate tako z nami? Malo boljše je opoldanska vožnja. Zvečer pa se včasih zgodijo isto kakor zjutraj, če ne še slabše. — Saj smo nekako odstopali celo s trdnjo zamudo, če bi morali biti urejeno tako, da bi ljudstvo vedelo, kdaj naj čaka.

Naše sprevidnike naprosmo poleg tega, da bi spremljali ljudi (posebno kadar jih je veliko) z večjo pozornostjo. Vemo, da prihajajo ljudje na avtobusno postajo Marezige in Bačbič od šest do deset km daleč. Med temi ljudmi so stari invalidi in uslužbenici. Ali sprevidnik to ve? Ali se sprevidnik zanima za te ljudi: delno zanimanje za to vprašanje kaže samo sprevidnik Dario iz Bernetice. Vsi ostali pozabljajo na to in čista se zgodi, da ostanejo na cesti prav ljudje iz oddaljenih krajev, stardi in uslužbenici, ki potujejo po opravkih za vso vas.

S. S.

NEKAJ O ODKUPU SADJA IN ZELENJAVE

Vkljub izrednemu deževnemu vremenu so se naši kmetje še na spomlad potrudili, da so obdelali čim več zemlje. Paradižnika pa so nasadili nad vse pričakovanja. Tisti, ki so imeli prav zgodnjega so prejeli tudi precej denarja.

Pri odkupu paradižnika pa je bila redno ponavljajoča se napaka, katere ne vem kdaj se bomo otresli.

Zgodnji paradižnik so odkupovali, kolikor ga je bilo, to je drobnega in debelega skupaj in tako tudi prodajali. To pa ni pravilno. Paradižnik bi moral vsaj do neke mere sortirati, kakor to vidimo pri oranžah in tudi

jabolkah. Prepričan sem, da vse oranžne ne dosežejo predpisane debeline tako tudi jabolko ne in vendar se dajo sortirati. S takim odkupom si ne bomo osvojili tržišče, kvečjemu bomo morali prodajati po ceno.

Cigava bo krivda in škoda? Stroški za predelavo niso tako minimalni, poleg tega pa bi naš paradižnik lahko po kvaliteti dalj na prvo mesto.

Podjetje »Fructus« se ni letos zadostno pripravilo na odkup paradižnika posebno industrijskega. Mnenja sem, da se vsekar vodi kakta statistika in že v potletu se je videlo, kakšen je bil dotok blaga. Potrebno bi bilo, da bi se tudi industrijskemu paradižniku našel trg, ako so videli, da ta tovarna ne zmoro predelovati. Svojeas je tudi nekaj predelovala tovarna »Arrigonia« in »Slamice« v Ljubljani.

V Istrskem tedniku od 31. avgusta je nekdo napisal članek pod naslovom »Odkup paradižnika«, da ni tako velika škoda, ako kmetu segne 3-4 kilograma paradižnika, kakor če bi podjetju »Fructus« celi vagon. Tovariši pa odgovarjam, da kmetom ni segnilo 3-4 kg ampak 30-40 in tudi 100 kg tako, da gre škoda v vagonске količine. To sem zapisal zato, ker sam pridelujem paradižnik in vidim, koliko je gnilega pri meni; tako je tudi drugje.

Zavedati se moramo, da paradižnik ni rada ampak je produkt ljudske delovne sile, zato je ta škoda tembolj občutljiva. Po paradižnikovi mezi pa je veliko povpraševanje. Kmet si je nabavil seme stročnega fižola v inozemstvu. Fižol je dorasel, podral ga je in odpeljal kmetnaproza na »Tapi«. Tam pa so mu rekli, da takega fižola ne odkupujejo. Mora ga je peljati domov.

Moj sosed je posejal precej »Monogina« (biedesa). Prvo košnjo mu je kmetnaproza na Tapi odkupil. Prišel je čas druge košnje. Gre vprašati za odkup druge košnje pa so mu odkup odklonili. Moral jo je dati kositi za krave. Vsega pa je bilo 1000 kg, če ne več.

Na tak način odkupovanja zelenjave ne bomo dignili morale pri pridelovalcih.

Svoja mnenja pa naj napiše še drugi.

Prelog

NALOGE PARTIJSKE ORGANIZACIJE NA VASI

(Nadaljevanje s prve strani)

1. Odrava raznih zakonskih predpisov, s katerimi je ljudska oblast regulirala pridelovanje na vasi in onemogočila oživilje kapitalističnih in kulaskih elementov, ki bi pa na današnji stopnji razvoja našega gospodarstva bile v napoto nadaljnji krepitvi kmetijske proizvodnje, bi razvila še širšo množično iniciativo kmetov za dvig kmetijstva.

Prednosti novih ekonomskih predpisov, kakor tudi ostale možnosti za krepitve kmetijstva v našem družbenem sistemu, v izgradnji socializma bodo prišle do polnega izraza edino, če jih bomo dosegali po kmetičem zadržanju vseh oblik, v prvi vrsti po kmetičih delovnih združgah, kar je istosojno tudi osnovni pogoj za naglo socialistično preobrazbo vasi.

2. Splošne kmetijske zdruge morajo postati prave gospodarske organizacije privatnih kmetijskih proizvajalcev od teh bodo njihovi člani imeli neposredno korist ter zato morajo oživeti in razviti vsa mogoča lokalna gospodarska dejavnost kakor n. pr. ekonomije, obrtniške delavnice, nabavljanje vprege in strojev, s katerimi bodo pomagale združnikom hitreje in boljše obdelovati zemljo itd. nadeje morajo organizirati dobro prodajo pridelkov, kar naj stimulira zlasti gojitev donosnejših kultur in skrbeti za nabavo zlasti industrijskega blaga in reprodukcijskih sredstev.

Partijske organizacije na vasi morajo mobilizirati delovne kmete za množično upravljanje in kontrolo nad poslovanjem zdruge in aktivizirati vse združnike za izdelavo programa dela zdruge in izvrševanje tega programa.

3. Krepiti, razvijati in razširjati kmetiče delovne zdruge z novimi organizacijskimi ukrepi: sistem gospodarskega proračuna in skupinska gozdištev, z aktivizacijo združnikov, za večjo proizvodnjo, s preorientacijo proizvodnje na donosnejše kulture, z uvajanjem mehanizacije in uporabo najnovejših agrotehničnih ukrepov.

Boriti se za družbeno upravljanje združnega življenja, kar je prvi pogoj za krepitve moralno-politične enotnosti združnega kolektiva, boriti se proti samovolji, za pravilne odnose med združniki, za pravilno nagajevanje, proti privilegijem in osebnim koristim.

Člani Partije v KDZ morajo z osebnim vzgledom in z vzorno marljivostjo in proizvodnjo, v sprotovanju in tolačenju novih organizacijskih ukrepov dobiti tudi več politično kot organizatorji in voditelji in posegati samo v bistvena vprašanja združnega življenja in se ne smejo vmešavati v samo strogo vodstvo.

Borec se proti sektakšemu odnosu do nezadržnikov, je treba istočasno brez oklevanja preganjati sovražnike in razbijalce zdruge.

4. Partijske organizacije na vasi so dolžne usmerjati delovne zdruge v interesu nadaljnjega razvoja in dela.

ti na okrepitvi njihovih organov: fonda za mehanizacijo in združnikov polovnih zvez, da bi pomoč ljudske oblasti preko teh organov bila kar se da učinkovito izkoriščena, tako da bi ti organi mogli pravilno usmerjati delo zdruge in osposabljati potrebne družne kadre.

Razvoj kmetičih delovnih zdruge v Istrskem okrožju ima bogato tradicijo. Ljudstvo teh krajev, kakor slovensko tako tudi italijansko je životalilo na majhnem koščku zemlje, ki so ga dolga stoletja obdelovali na primitivni način. Bedni, prepušteni samim sebi in samovolji bogatašev so že v drugi polovici prejšnjega stoletja poskušali najti rešitev v združništvu. 1884. leta so pričeli množično ustanovljati zdruge, niti 30 let kasneje je bilo že več sto kreditnih, potrošnih, proizvodno-trgovskih, ribarskih in drugih zdruge.

Po prvi svetovni vojni so italijanske oblasti likvidirale zdruge, da bi s tem uničile slovenskega kmeta in naseljele te kraje z italijanskimi kolonisti. Skovali so celo načrt, da bi slovenske kmete preselili v Italijo.

Po zmagi ljudske revolucije, je ljudska oblast prinesla Istrskemu kmetu, ne samo nacionalno svobodo, pač pa ga je tudi osvobodila od fevdalnih ostankov in mu omogočila, da nemoteno koraka v boljše in sretnjše življenje.

Spočiti in vedri so se vrnili iz kolonij

Zadnje dni avgusta se je vrnila druga izmena naših otrok iz kolonij. S tem so se končale letošnje otroške kolonije. Nad 700 slovenskih in italijanskih otrok iz osnovnih in srednjih šol se je odpošilo in pomagalo v najlepših krajih našega okrožja: v Portorozu, Piranu, Izoli in Strunjanu, v Sloveniji v Dobrni, Pljuju, Kobariču, Tolminu in Logatcu, ter v Srbiji v Žitci, kjer je znanj srbski srednjeveški samostan.

Skoraj mesec dni, kolikor je pač trajala vsaka izmena, so naši najmlajši prebili svoje letne počitnice na morju, v gozdu, v gorah, so počivali, se igrali in nabirali novih moči za novo šolsko leto, ki se je za najmlajše v osnovni šoli že začelo.

Toda ali so oni samo počivali in se igrali? Ne! Oni so se poleg tega učili raznih recitacij, ustanavljali pevске zbornice, pisali članke za stenčias in s tem svojim delom izpopolnjevali prebivanje v kolonijah in se pripravljali na zaključno prireditve. In ne samo to. Naši otroci so v kolonijah hodili na izlete ter spoznavali tiste kraje svoje domovine, o katerih so v šoli samo slišali, in danes, ko so se dijaki vrnili iz kolonij, boste težko spoznali, če jih vprašate, kje je

Take ljudi imamo v naših združgah

Za to se je istrsko ljudstvo samo tudi borilo.

Ne daleč od Koprja, v Bertokih so združniki izvolili za predsednika bivšega kolona Josipa Apollonia. Srednje velik, močan človek z nagubanim obrazom, ki priča o trpi preteklosti, pripoveduje počasi in umirjeno o nekdanjem trpljenju svoje družine. Njegovi predniki so postali koloni že 1844. leta. Brez svoje zemlje, z veliko družino, ki jo je bilo treba vzdrževati, ni jim preostalo drugega, kakor prodajati svojo delovno silo grofom veleposelnikom za skorko kruha. In kruh kolonov je bil grenak. Delali so od zore do mraka, a sadove njihovega dela so pobirali grofje Nobile, Gravisi in njima podobni.

Tudi danes se Josipu Apollonio ne cedi med, njegove roke so polne debeh žuljev. On in njegova družina še vedno nimajo vsega, kar bi jim bilo potrebno za dostojno življenje. A nekdanji kolon je mnogo bolj od drugih občutil, da mu je ljudska oblast ustvarila neomejene možnosti, da to doseže. In kar je najzavetnejše — Josip Apollonio ni več nobenemu hlapcu, niti ni več od kogar koli zapostavljen; danes je on sam svoj in edino menilo, po katerem ga cenijo tako združniki kakor ljudska oblast, je njegovo delo. Kar se pa tega tiče, združniki ga imajo radi in se pohvalijo s svojim predsednikom.

Mimogrede rečeno združno v Bertokih v glavnem sestavljajo slovenske družine; v združni sta samo dve italijanski družini. A predsednik združge Josip Apollonio je Italijan. Dejstvo, ki samo o tem, kako stoji stvar z dnevi med Sloveni in Italijani v teh krajih. Povzem razumljivo torej, zakaj glasovi, ki prihajajo z druge strani Jadrana, o »nesrečnih bratih« in Istri nalete na prepri in odosodo.

Tudi o petdesetletni združnici Ani Hrvatini bi rad povedal. 1944. leta so ji fašisti ubili moža in ji oropali vse kar je imela. V Bertoke se je naselila po vojni, ko je bila pred dvema letoma osnovana združica, je vanjo vložila delovno silo svojih otrok, a to je v tem kraju intenzivno obdelave zemlje najdragocenejše.

Družina Hrvatini je preteklo leto delala na svoj način. Starejši sin Virgil in najmlajši Hugo sta delala z vso silo. Včasih je bilo treba delati tudi ponoči, da so delo opravili o pravem času, in na koncu leta so imeli 554 delovnih dni ter, ko so poravnali vse stroške družine, so imeli prihranjenih še 56.000 din. Ko je pripovedovala o svojem življenju in o svojih sinovih je Hrvatinova mati nekoč nekemu našemu tovarišu hitela kazati svoj vdom — del vile bivših grofov. Znano, lepo in skrbno urejeno trobosno stanovanje, katerega zidovi so prej skrivali objestnost plemenitašev, so danes prebivališče Ani Hrvatinove in njenih otrok

„Naša borba za svobodo“

Jubilejna razstava ob 10-letnici OF na stadionu „Prvi maj“ v Trstu

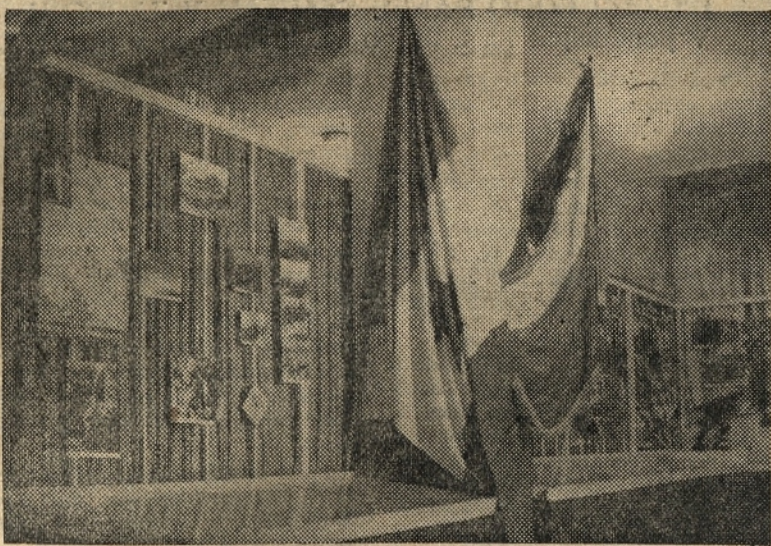
Od 2. do 16. t. m. je odprta na stadionu „Prvi maj“ v Trstu jubilejna razstava ob 10. letnici Oslobojilne fronte slovenskega naroda.

Vhod na Verdeski cesti 7 je okrašen z zastavami. Pred razstavnim prostorom je lepo urejeno dvoršče. Na sredini stoji partizanski kip. Razbojevalni transparenti na dvorišču, slovenske in italijanske zastave s peterokrako zvezdo in velik napis »Naša borba za svobodo«, kar je vsebnost razstave same, vse to daje obiskovalcu na prvi pogled pravo praznično podobo.

V prvih dveh prostorih prikazuje razstava bitke in trpljenje primorskih Slovencev pod italijansko okupacijo do leta 1940. Iz številnih dokumentov, slik, grafikov in drugih razstavnih del lahko spozna obiskovalec trpljenje primorskih Slovencev po zaporih in konfinacijah. Na enem izmed grafikov je v prvem razstavnem delu razvidno uničevanje gospodarskih ustanov, ki so jih Slovenci na Primorskem imeli ob prihodu fašističnega režima, 600 po številu v današnji vrednosti 9 milijard lir, a 1940. leta je 50 in v skupni današnji vrednosti 47 milijonov lir.

Seveda vsporedno z gospodarskim uničevanjem in podrejevanjem je fašizem tudi bolj zatiral nas primorske Slovence in nas na ta način razaroval, da bi pred svetom opravil kruto nasilje in teror, ki ga je počenjal nad narodnimi manjšinami, kakor da z lastnim narodom lahko dela kar hoče. Tako je z odliko št. 900 dne 28. marca 1923. leta odpravil slovenska in hrvaška imena in krajevna imena ter jih zamenjal z novimi — italijanskimi. Slovenska in hrvaška imena so se od tedaj smela uporabljati le, da se izognejo težavam v tolmachenju, in oglepajih in na drugem mestu. Ne samo to. Prepovedali so slovensko knjigo, nam uničili vse tisk, zapirali vse naše šole, poskušali uničiti vso našo kulturo.

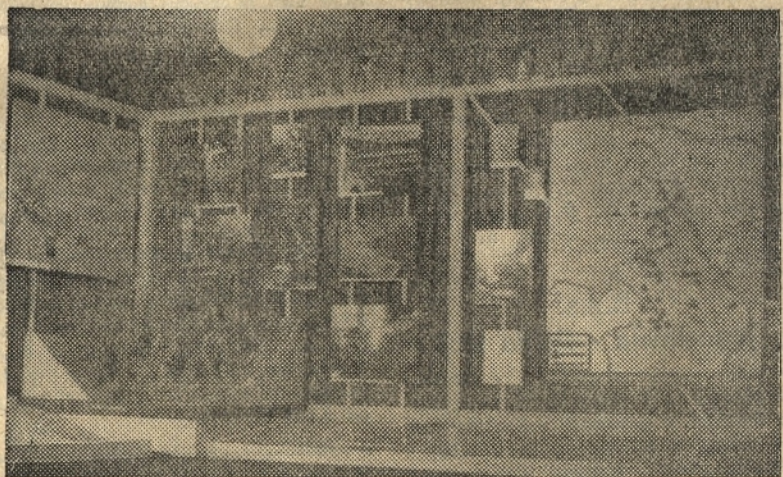
Z neutrudljivim delom naših tovaršev smo primorski Slovenci izdali 1931. leta 19. letopisnih knjig, 6 poučnih, 2 mladinskih, 5 šolsko-poučnih, 14 nabožnih, 6 koledarjev in eno raz-

svet čaka, saj nam je v Rimu 4. aprila 1919. leta fašistični funkcionar Gabriele D'Annunzio prerokoval: »Ven s suženjskimi pokvčkami, z njihovimi umazanimi in njihovimi prašičimi čredami! In prav v tem času je bilo izgnanih v konfinacijo na Sardinijo 2000 naših ljudi.

Mar je bila ta ljubzen, kakršno sta jo prerokovala Tittani in Sforza, ki se danes obljubila deželo nadrepatroji? Ta vroča ljubezen je čez pol leta kasneje, ko sta se v Rimu pojavila dva obraza (Tittani in D'Annunzio), sežgala naš narodni dom.

Razstava »Naša borba za svobodo« nam o vsem tem dovolj zgovorno govori. Prikazuje nam tudi resnično ljubezen komunistične Partije Jugoslavije, pod čigar vodstvom smo se 1941. leta odločno uprli fašističnemu nasilju in v tej neenaki borbi tudi zmagali. V proglasu ustanovnega kongresa Komunistične Partije Slovenije je med drugim rečeno: »Trebalo je podpreti boj slovenskih narodnih manjšin v Italiji, Avstriji in drugod za njihove narodne pravice, kajti slovenski narod se ne sme in ne more odpovedati svojemu

POGLAD NA RAZSTAVNI PROSTOR. KI PRIKAŽUJE SLIKE IN ZEMLJEVIDE Z OZNACAMI PARTIZANSKIH BORB NA PRIMORSKEM, V KOTU VIDIMO TUDI MAKETO TISKARNE »SLOVENIJE«

no izdajo. Grafikon na razstavi »Naše borbe za svobodo« lepo prikazuje, kako se je do 1931. leta v letu širila slovenska knjiga pri nas in kako je naenkrat začela padati. Leta 1940 je bilo vsega le sedem izdaj. Kdo je tu vtiaknil prste? Nihče drugi razen fašizma! Hotel je zatreti tudi našo lepo slovensko besedo, kakor nam je tedaj danji minister Squardo z njegovim ukazom uničil prosvetna, kulturna in fizikturna društva, ki smo jih pred 1918. letom imeli nad 400. Pa vse to mu ni bilo dovolj. Najbrže smo mu bili tudi kot sužnji na potu. In je začel z množičnimi aretacijami, poizgibi in umori. Obsojal so naše najboljše, poštene in zavedne tovaršice, jih po zaporih trpinčili in na zadnje streljali. Tudi uničiti nas niso mogli. Se živimo. Bazoviške žrtve so morale biti nekaj masčevane.

V nas se je zavest še bolj utrjevala, čeprav so nas obsojali tudi za ono, kar so sami počenjali. Afera o Bonu nam o tem dovolj zgovorno govori.

Vse to nas torej ni odvrnilo od naše poti, niti takrat ne, ko nam je conte Sforza 27. januarja 1920. obljubil obljubeno deželo v madre-patriji z besedami: »L'Italia sarà per voi un raggio di sole, da migliore profetice, la sorgente di una libertà e di amore ardente. Niti se nismo dali zapeljati besedam zunanjega ministra Tittania, ki jih je izrekel 27. oktobra 1919. leta v rimskem parlamentu: »Ljudstva tujih narodnosti, ki stopajo v našo skupno napad na vodo, da nam je tuja vsaka misel o tlačenju ali razarovanju; spoštovali bomo njihove jezike in njihove ustanove, uživala bodo vse pravice naše svobodne in demokratične zakonodaje, zakaj vedeli smo, da se za vsem tem skriva to, kar smo pozneje prepoznali. Končno pa nam je bilo vse to jasno kot sonce, kaj nas

ZANIMIVOSTI PO SVETU

IZGUBA BRITANSKEGA CESARSTVA. — Britanski urad za kolonije v Londonu je pred kratkim objavil, da je leta 1949 britanski imperij zmanjšal za 20 kvadratnih m, ko se je vulkanski obroč Falcon v Tihem oceanu nenadoma potopil.

IZSELJEVANJE ITALIJANSKIH DELAVCEV V AVSTRALIJU. — V kratkem bo odšla v Avstralijo prva skupina 800 italijanskih strokovnih delavcev. Po pogodbi o izseljevanju, ki sta jo pred kratkim podpisali Italija in Avstralija, se bo do konca t. l. izselilo iz Italije v Avstralijo 15.000 delavcev.

LETALSKI REKORD JOCQUELINE AURIOL. — Hčerka predsednika francoske republike je ena najboljših ženskih pilotov. Pred kratkim je dosegla nov svetovni rekord za ženske v pilotiranju. Z letalom tipa »Vampir« je dosegla hitrost nad 900 km na uro. Doseženi rekord je držala Jacqueline Cochran.

Pisec tega članka dr. ing. Joško Simončič, beograjski Slovec, se je v svojih študentskih letih udeležil vseh manifestacij in gibanj za pomoč zaslužnim bratom pod Italijo. Tu opisuje nekaj svojih spominov na delo študentske organizacije, zlasti pa na burne manifestacije ob usmrtnosti naših bazoviških junakov.

V soboto popoldne 6. septembra 1930. leta se je na obali Save v Beogradu »pri šestih topoljih« zbrala grupa študentov in srednješolcev. Zagorela in mišičasta telesa so pričala o vsestranski telesni vzgoji. Njihova odlika je bila, da so bili vsi odlični dijak in povečini sinovi siromašnih staršev. Tako mladino si v tistih časih lahko našel na obalah Donave, Rajne, Temze, Sene ali neke druge reke, pa tudi na morskih obalah po celem svetu. Mladina je dajala slovo vodnemu sportu in brezbriznemu življenju v času poletnice, ter se že pripravljala za nastopajočo šolsko leto. Naša grupa se v bistvu ni razlikovala od podobnih grup v drugih državah. Njeni pripadniki so bili dobri učenci, dobri športniki, ljubili so svojo zemljo in ves svet in imeli so globoko vsajeno čuvstvo do socialne pravice in tovaršstva.

Morda veter, ki je grbančil vodno gladino ali pa delavnik sta bila vzrok, da je bilo zelo malo kopalec. Mogoče so ljudje ostali tudi na Banji, širokem beograjskem polju, kjer je bilo veliko slavje v zvezi s predajo novih polkovnih zastav vojnim enotam v čast rojstnega dneva prestolonaslednika Petra.

G. B.

BOSNA se prebuja

Nekaj popotnih vtisov

Bosna se prebuja, vstaja iz svoje stoletne zaostalosti. Bosanke so zavrgle črne koprene, za katerimi so dolgo stoletja skrivale svoje trpete oblike. Sedaj so svobodne in gredo k napredku. Napredujo nasproti groze Bosna in Hercegovina. Nove proge, nove tovarne, nove rudnike odpirajo na neukrojenih bosanskih rekah rastelo hidrocentrale. Redko katera pokrajina je pod Pofaljšem doživljala tako velike spremembe kot Bosna in Hercegovina. Te spremembe vidi popotnik na vsakem koraku.

Ozkoirno progo, po kateri je še pred štirimi leti počasi sopihal pritlikav stroj iz Broda do Sarajeva je izpodrinila nova normalna tirna mladinska proga Samac-Sarajevo. Brzovlak te sedaj hitro potegne v osrčje romantične Bosne.

Toliko je važnih, zanimivih, lepih krajev in mest v tej republiki, da se popotnik, ki se mu je nasmejela sreča, da lahko na lastne oči vidi vse te čudovite stvari, kar težko odloči kam bi najprej zastavil korak. Sarajevo, Zenica, Kakanj, Ljubija, Drvar... On kolkoli je teh krajev in vse bi se splašalo obiskati. Toda največ vrenja največja pozornost je dana v Banji Luk, odkoder se pred nekaj meseci mladinci iz vse Jugoslavije, pa tudi iz našega okrožja so jim pomagali, začeli graditi novo mladinsko progo.

Stisnjena v dolino na obeh straneh Vrbasa, s treh strani obkrožena z gorami, na eni strani pa se razteza v odprto dolino po kateri priteče Vrbasa, Banja Luka polna zanimivosti in lepote. Če preživiš nekaj časa v tem mestu nabereš toliko vtisov, da jih zlepa ne pozabiš. Na vsakem koraku naletiš v tem kraju na posebnosti, ki jih je zapustila v tem malem bosanskem mestecu Osnovna doba. Toda velike nove zgradbe so raztresene po vsem mestu. V predmestju pa se dvigajo proti nebu drug za drugim veliki novi tovarniški dimniki, ki potnik, ki je kdaj obiskal Banjo Luko prav prijetno presenetijo. V mestu je v zadnjih nekaj letih zrastle toliko novega. In koliko še gradijo! In kakšen promet je danes po tem mestu. Kamion, za kamionom, natočen z materialom za novo progo, brzi po sternih ulicah. Mladinske brigade so prinesle v mestu pesem, veselje, mladost.

Sarajevo, mesto, kjer sta se najbolj vodno srečala moderen novi svet in s feredzo zastir Orient. Moderno mesto z velikimi svetlimi stavbami, kipi, zabavišči in stara baščaršija z velikimi minarimi, pred katerimi se vedno posedajo čepi Turki. Stokrat 5 let je že prešlo v zgodovini Sarajeva, toda še nikdar se ni toliko gradilo kot v zadnjih petih letih. Potnika presenetijo nova stanovanja stavbe, novi bulvarji, nove šole in igrišča.

Mesto se je razmaknilo po Sarajevskem polju. Vse gradijo po načrtu.

FAŠISTIČNA NEMČIJA IN ZSSR

septembrskih dogodkih v preteklem letu. Astakov je omenil pakt proti KOMINTERNI, naše odnose z Japonsko, München in prošle roke, ki smo jih dobili v Vzh. Evropi, katerih politično dejstvo bi se odrazilo in uperilo proti SZ. Naša razlaga, da sta Finska in Rumunija v naši interesni sferi je še potrjena SZ v misli, da je ogrožena. Moskva ne more popolnoma verjeti na preokret nemške zunanje politike v pogledu SZ. Sprememba bi se mogla pričakovati samo postopno.

3. Jaz sem v svojem odgovoru izjavil, da je nemška politika na vzhodu v tem času šla povsem v novo smer. Z naše strani ni govora o ogroženju SZ, naši cilji so povsem v drugi smeri. Sami Molotov je v svojem zadnjem govoru (Govor Molotova v Vrhovnem sovetu RSFSR 31. maja 1939.) pakt proti Kominterni ocenil kot kamufirano zvezo uperjeno proti zapadnim demokracijam. On je bil dirigan v danščiko vprašanje, a v zvezi s tem v vprašanje Poljske. Jaz sem v tem videl vse drugo, samo ne nasprotovanje interesom Nemčije od SZ. Da želimo spoštovati integriteto baltskih držav in Finske je postalo popolnoma jasno z našimi pakti o nenapadnosti in našimi ponudbami pogodb o nenapadnosti. Naši odnosi z Japonsko so le odnosi dobro postavljenega prijateljstva, ki ni bilo uperjeno proti Rusiji. Nemška politika je bila uperjena proti

Angliji. To je očitno. Kot sem že preje izjavil, morem razumeti dalekosežen kompromis skupnih interesov in istosojno jemati v obzir vprašanje življenjskega značaja za Rusijo. Medtem pa je bila ta možnost preprečena, ko je SZ podpisala pogodbo in stopila na stran Anglije proti Nemčiji. Takrat se je SZ odločila, da skupno z Anglijo sodeluje v sovražnostih proti Nemčiji. Samo iz tega razloga mi ne zamenjam njunovega stališča. Ko meni, da bi bil tempo, spoznavanje nam Nemčijo in SZ nekoliko počasnejši. Sedaj je ugoden moment, ki pa ne bo več do zaključka pakta z Londonom. To je treba v Moskvi preučiti. Kaj more Anglija ponuditi Rusiji? V najboljšem primeru sodelovanje v evropski vojni in sovražnost z Nemčijo, ki bi jih hoteli Rusija doseči. Z druge strani, kaj ji moremo mi ponuditi? Nevarnost in možnost ostati izven spora, a v koliko Moskva to želi, nemško-ruski sporazum o skupnih interesih, ki bi bil kot v prejšnjih časih, koristen za obe državi.

4. V nadaljnji diskusiji se je Astakov vrnil na vprašanje baltskih držav in vprašal, ali zasledujemo mi razen gospodarskega prodiranja še neke druge dalekosežnejše politične cilje. Prav tako se je resno zainteresiral za rumunsko vprašanje. O Poljski je dejal, da bo Dancing vrnjen kaj

...naše morje...

Da ne bi pozabili . . .

Naši študentje so sedeli na splavu in se tiho pogovarjali. Kopal se ni nihče. Drugače vedno veseli obrzi so danes bili zamišljeni, trpki. Razgovarjali so se dolgo, z globokim, politnim glasom. Počasi so potekale ure. Seje ko je sonce bilo na zatonu, so mladeniči imeli gotov načrt, dvignili so se in razpršili po kabinah na obali. Mesto zborovanja na splavu je bilo pokrito z velikimi črkami, napisanimi z mhljem. Z obale je napis pod škričasto barvo neba na zahodu izgledal, kakor bi bil napisan z sve. Zo krvjo. Bila je to samo ena beseda: BAZOVICA.

V zgodnjih urah 8. septembra so po ulicah bili nalepljeni plakati, ki jih je poltija že isti dan odstranila. »BAZOVICA. MORA BITI MASČEVANA«. Krik ranjena in upravičena ga sda je zvenel iz besedila.

»Ni nam še uspelo razumeti, kaj se je pozabili nezastiti zločin nad Gortanom in ostalimi nedolžnimi žrtvami — je stalo na plakatu. Italijanski inkvizitorji so svoje umazane roke znova poskrbilo s slovensko krvjo in svetovna javnost in Slovani ne bodo nikdar pozabili ta zločin.«

»Bojle bi bilo da so jugoslovanski polkom dali žajne zastave, v bolj prejšnje in s slavo oventane prapore pa naj bi nosili na po droga vse do maševanja nedolžne krvi, ki je dne 6. septembra v Bazovici napojila sveto domačo grudo.«

»V obleki, obrazu in duši črni fašisti so nasilno odvzeli štirim zaved-

nim rojakom mlada življenja ostale pa obsodili na okoli 150 let mučenja. Imena: Bidovec, Marusič, Miloš, Valencič, Manfreda, Bevik, Spanger, Kosmač, Stoka, Čač, Rupel, Obad, Frančeskin, Kosmač, Pertot in Zahar se bodo pridružil ostalim mučenikom, katere bomo mi in naši potomci vedno čuvali v naših srehi.«

»Maševanje nasle — se razlega krik naše krvi v Bazovici.

»Ne pozabite nasle — leči med zidovi fašističnih mučilnic.

»Dokler bo še krvi v naših pesteh in dokler bo našega polomstva, ne bodo italijanski krvoloki mirno spali. Dočela jih bo kazen, ki so jo že zdavnaj zaslužili. Vi, dragi naši mučeniki, bodete šele takrat imeli miren počitek v naši ljubljni zemlji.«

»BAZOVICA BO MASČEVANA!«

Na sestankih literarnih druženj zveč srednješolske mladine in na univerzi v Beogradu je v šolskem letu 1930-31 bile komemoracije v čast bazoviških žrtve.

Pri velikih demonstracijah proti vladi, v borbi za avtonomijo univerze in znižanja taks za študij, ki so bile 1932. leta v Beogradu in pri katerih je študentska mladina imela 7 žrtve, so se pojavili tudi transparenti: »Zahtevamo svobodo za neosvobodjene brate, »Trst, Gorica, Reka, čaka vas svoboda«, »Bidovec, Marusič, Gortan, na vas mislimo vsak dan«. Klicji za svobodo, osvobojenje Istre, Trsta in Koroske so se mešali med truštem kamnov in opeke, med zvenketanjem stekla, topotom konjice in streljanjem. Ko so bile knez Mihajlova in ostale ulice okoli gledališča in univerze že zasedene od vojaštva, je na poslopju Rijnjone, ki so ga takrat gradili, še vedno stal transparent: »Zahtevamo svobodo za neosvobodjene brate!«

Septembra meseca 1933. leta je bil v Bratislavi prvi kongres pravnikov slovenskih držav. Kongresu je bil predložen tudi dokumentarni spis o zločinah nad slovenskim življenjem v Istri in Trstu, ki je zbudil veliko zanimanje posebno med Poljaki in Čehi.

Na raznih univerzah slovenskih držav so se formalni študentski krožki in organizirale prijateljske lige, ki so imele nalogo — zbližati slovanstvo mladino in tudi poglobiti študije o slovenskih manjšinah. Za osnovo študija so med ostalimi služili tudi sledeči dokumenti, podpisani od opolnomočenih predstavnikov Jugoslavije in Italije:

— Deklaracija o osvobodjenih krajih okupacije Austrogrške monarhije, podpisana 8. decembra 1919 v Parizu.

— Dogovor Trambič-Bertholmi o vrnitvi ladjevja Jugoslaviji, podpisan 7. septembra 1920 v Parizu in dopolnjeni dogovor, podpisan v Rimu 3. oktobra 1923. leta.

— Rapalski dogovor, podpisan 12. novembra 1920. leta.

— Dogovor o sodniškem postopku in konvencija o pravni zaščiti in ekstradiciji krivcev, podpisani 6. aprila 1922. v Rimu.

— Splošni dogovor o medsebojnih odnosih, podpisan 23. oktobra 1922 v Rimu.

— Prijateljski pakt o sodelovanju Jugoslavije in Italije (Pacte d'amitie et de collaboration cordial...), podpisan 27. januarja 1924. in 25. januarja 1928. v Rimu.

— Dogovor o Reki, podpisan 27. januarja 1924. v Rimu.

— Konvencije in posebni dogovori o zaščiti imetja, zakonitosti, o privatnem in javnem pravu, podpisani 12. avgusta 1924. v Beogradu.

— Dogovori in konvencije, podpisane v Netunna 20. julija 1925. leta.

— Konvencija o mejni, podpisan 16. septembra 1929. v Beogradu.

— Splošna konvencija o Istri, podpisana 12. decembra 1930. v Pulju itd.

Ceprov so se raziskovanje, potovanja in študijska dela na tem področju zahtevala večja finančna sredstva, vendar niso študenti dobivali nobenih subvencij za ta dela, temveč so sred-

Babica

Svojevrsna riba. Zaradi njene čudne oblike ji pravijo naše sosedje gattarosola, pa tudi strega, kar pomeni po naše čarovnica. Nekam zavajena je in pa malenkost stisnjena. O kakem podaljšnem rilcu ni govora,

skih ljudi in podvigov (Proslave bitke na Poltavi, Petra Velikega, bitke na jezeru Pelpus, Aleksandra Nevskega) je v resnici spremenilo mednarodni lik boljševizma, kot to vidimo, je Stalin odložil svetovno revolucijo ad calendae graecas. V tem stanju stvari mi danes vidimo možnosti, ki jih preje nismo videli, pod pojmom, da se v Nemčiji v nikakem pogledu ne napravi nikakšen poizkus širjenja komunistične propagande.

6. Na koncu je Astakov podčrtal, koliko je zanj koristen ta razgovor. On bo o tem obvestil Moskvo in upa, da bo to imelo vidne rezultate v razvoju dogodkov. Vprašanje pogodbe o gospodarstvu in kreditu smo prediskutirali v detaljih.

7. Po izjavah Rusov sem mogoč zaoključiti, da se Moskva še ni odločila, kaj hoče napraviti. Rusi so molčali o stanju in izgledih pakta z Anglijo. Vzeti to v obzir izgleda kot da bo Moskva nekaj časa odlagala proti nam, kot proti Angliji v cilju, da odločitev odloži na kasneje, odločitev, katerih važnost popolnoma razume. Odtod receptivno stališče Rusov, posebej stališče Molotova po različnih razgovorih, odtod odlaganje in zavlačevanje ekonomskih pogajanj, odtod tudi zadrževanje ambasadorja Merekalova v Moskvi. Kot nadaljnja zapreka je tudi skrajno nezupanje ne samo proti nam, prav tako tudi proti Angliji. Z naše točke gledanja lahko imamo za uspeh, da je Moskva po več meseih pogajanj z Anglijo še neodločna, kaj niti na pravi.«

M. S.

...naše morje...

stva ustvarjali sami. Zbrani podatki in sklepi so se zamenjavali in hrani.

Ker teror nad slovenskim življenjem v Italiji ni ponehal in ker je dobival vse nove in nove oblike narodnega zatiranja in uničevanja, je razumljivo, da se je stopnjevala tudi akcija za zaščito na beograjski univerzi in drugod.

Na obletnico žrtve v Bazovici, 6. septembra 1938. leta, je v Beogradu bilo organizirano antifašistično gibanje z imenom »Jugoslovanska služba«, ki je zajelo poleg univerzitetne in srednješolske mladine tudi drugo mladino posebno valence. Geslo tega gibanja je bilo: TRST—VARNA. Predsedstvo gibanja je bilo sestavljeno iz petih članov raznih narodnosti in to: Slovence, Hrvat, Srb, Bolgar in Crnogorec. Zanimivo je, da je okoli 80% Bolgarov, ki so študirali v Beogradu, bilo pristave tega gibanja. Politično se je gibanje oslanjalo na radikal-socijalistično partijo, ki je od 1929. leta bila ilegalna in ločeno tedanjega člena predsedstva po narodnosti Makedonca.

Organizacija se je izdrževala sama, brez kakršnekoli pomoči.

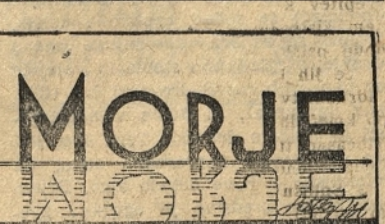
Marsikateri račun italijanskega imperijalizma je bil z dejavnostjo tega gibanja zmešan. Mlad ljudje so imeli prijatelje na tej in drugi strani meje, pa so tudi potovali v Italijo. Podatki so se zbirali in koristno uporabljali.

Po nastopu vojne 1941. leta je v Beogradu in Srbiji bilo deportiranih do štiri Slovence, tudi Primorci so bili med njimi. Predsedstvo organizacije se je razširilo še za enega člana Slovenca in potem še za enega Grka, Mnogi Slovenci, ki so se za časa okupacije nahajali v Srbiji, vedo za dobrodelno akcijo »Jugoslovanske službe« in tudi ilegalne tiskovine in napisi »Trst—Varnost« jim niso nepoznani. Organizacija se je namreč takrat z vsemi sredstvi in močmi vrgla v borbo proti fašizmu.

Po osvoboditvi je organizacija prenehala z delom, veliki del materiala je pa odstopila uradu za raziskovanje vojnih zločinov.

Se živeli čisti organizacije in njihovi prijatelji pa vzgajajo svoje potomstvo v duhu borbe za narodno o. svoboditev in socialno pravico.

...

glava je spredaj skoro naravnost odsekana. Pa zaradi tega bi se ne bila čarovnica. V vsaki celjosti ima vrsto gosto postavljenih zob, toda v spodnji celjosti molita naprej dva lovilna zoba kot pri kakem škrobastem člojeku. To bi se nekako spominjalo na čarovnico, pa tudi na babico. Čarovniška in bolj grozljiva pa je nad vsakim očesom po ena kožna krpicca, ki je vsa kodrasta. To pa je že bolj pošteno in čarovniško. Oči so velike.

Rjavkasta je in ima temnejše madeže; povprek telesa pa je videti na vsakem boku osve prečnih, temnejših prog. Prava je takoj za vratom, zadnja prava ob repu. Prav ob trebuhu pa se proge ne sežejo. Trebuh je rdečkasto siv.

Če so primemo v roko, se nam ne zdi, kot bi držali ribo. Lusk ni, koža je vsa sluzasta. Res, da so vse ribe več ali manj sluzaste in spolzke, toda ta je pa še prav posebno sluzasta. Živi namreč na dnu, blizu obale, tam ji že mora prijeti in dobro deli tako obkrožena koža. Po tej njeni sluzavi koži so jo poznali ljudje že pred tisočletji. Ne leže na morskem dnu, polze ob njem in pri tem jim dobro služijo trebušne plavalni kot noge. Tam, kjer se začneja, repna plavalci, je na zgornji in spodnji strani rumen madež. Toda ljudem je bila ta riba vedno nekaj čudnega, ne samo, da ima sluzasta, ne samo, da ima lista kožne krpicke nad očmi, v starem Rimu so ji rekli krofasta riba. Glava, kot smo dejali, je spredaj zelo topa, nezastijana in spodnji del glave se zdi res, kot bi bil nekak napet in se je ljudem zdelo, kot da ima babica gošto ali krof. Zato so jo ločili od drugih z označbo krofasta riba.

Zelo poželjna je in daje posebno vtrta črvm, ki se drže morskoga dna, in rakcem. Love jih v vseh letnih časih. Meso je kar dobro in ga cyro ali pa ga skuhaajo v ribjo juho.

NAŠIM KMETOVALEC

KMETOVALEC V SEPTEMBRU

POLJEDSTVO

Ce nismo že v avgustu, moramo pa v septembru krompir izkopati; izkopane pustimo nekaj dni na sklednji, šele potem ga preberemo in spravimo v shrambo.

Ta mesec se navadno pojavijo na koruzi kot pest velike bule (ali pa še večje), ki so sprva rumenkasto-bele in trde, potem pa se spremenijo v njihova notranjost v temno rjav prah (ametjaja). Rjavi prah ni nič drugega kot velika množina trosov, ki predstavljajo kal za novo smet. Kdor prah s čisto roko iz koruzi, pospejuje širjenje smeti in si s tem zmanjšuje pridelek. Ponekod jih trgajo in porabijo za tla, a tem pa niso nič na boljšem, ker se trosi sneti neovirano širijo.

Pravilno je, da koruzo, ki jo je napadla smet, izručimo in zažemo. S tem ne popolnoma ali vsaj v veliki meri kavarujemo proti širjenju smeti. Koruzo pa se zdi škodljivo rastlino in jo v njo vredi tudi kida, sneti ne razmetuje po njivi, ampak naj jo peče.

Mnogokrat predčasno trgamo listje krmne pese, kar zelo škoduje razvoju in rasti pese. Poizkusi so dokazali, da je pridelek in rednost pese, kar trgamo listje, manjši kot pri pesi, ki ji takoj ne odtrgamo listov.

V tem mesecu pričnemo pripravljati zemljo za jesensko setev. Ne pozabimo, da je globoko izorana in dobro pripravljena njiva prvi pozaj za uspešno rast posevov. Posej je zdrav, čisto, jrvr kaljivo, debelo, težko, polno in zrela zrna, ker le od takega smet pričakujemo dober pridelek.

Okopavajmo in plejmo zelje, repo in korenje. Plejmo moramo večkrat odstraniti iz zemlje, ako hočemo imeti dober pridelek.

ZIVINOREJA

Kdor se ni prebela in razkužil hlevov, naj to stori še sedaj, in sicer v času, ko gre živina iz na pašo. Če bomo začeli krmniti živino s suho krmno, pazimo, da bomo prešli od zelene krmne (paše) polagoma in ne prehitro. Nagli prehod od zelene krmne na suho in obratno zelo škoduje prebavi in povzroča lahko razne bolezni. Oskrbuj in krmni primerno možno breje krave in svinje, da se izogne zvrženju. Ne podkladaj jim povkvarjene in težko prebavljive krme. Krmni živino previdno in s takšno krmno, ki ne povzroča napenjanja.

Tudi prašiki so dobivali od sedaj večjina iz zelenjave. V septembru začnemo zmanjševati množino zelene krme in dajati prašikom vedno več možnih krmil. Zdar, ko menjavajo košice penje, jih dobro krmni kakih 6 do 8 tednov.

TRAVNIŠTVO

V septembru začnemo z jesenskimi gnojilnimi travniki. Naši travniki so lahko izkopani. Če bo seveda suša, se traja, bomo z gnojenjem še pomagali, da travno rušo nekoliko pomolči prvi dež. Tudi na branjanje ne smemo pozabiti!

SADJARSTVO

Tudi letos je sadno drevje obrodilo. Zato ga ne smemo zanemarjati nujnega oskrbovanja.

Prekopajmo zemljišče okoli sadnega drevja in posejmo jarkovito ali lupino za poznejše zeleno gnojenje (podporavanje). Ne pozabimo na gnojenje v tem času. Dokler so razbitine (podlage) še sočne, cepimo v ovojke, konec septembra obrežemo sadno drevje; pregledujemo stebel in veje, če se ni v njih razvil drevesni črv (Cossus lignipeda), ki dobe v notranjosti in uničuje drevesa. Tega škodljivca uničujemo neposredno tako, da vtaknemo v rove debelo žico. Drugo učinkovito sredstvo je ogljikov zvepcel ali benzin. V luknjico, ki jo je izdelal črv, vtaknemo nekaj bombaža, katerega smo namočili v ogljikov zvepcel ali pa v benzin; luknjico nato zamažemo z ilovico ali kalcijem drugim maslom. Plin, ki se pri tem razvije, uniči škodljivca. Izpod dreves odstranimo vse odpadke in jih sežemo. Hruske in jablane, ki jih je okužila (fusicladium) močno napadel, skropimo z modro galico. Na debela češnje, češnje, jablan in hrusk prijetimo lepilne pasove, na katere se uja.

mejo črvice in gosenice raznih škodljivcev.

VINOGRADNIŠTVO

Najboljše trte, od katerih bomo pravočasno vzeli cepice, moramo zamažovati, dokler je še grozdje na njih. Prav tako si zamažujemo one trte, ki jih bomo precepili. Poškajmo s trgetvijo, dokler ni grozdje še popolnoma dozorelo. Po trgetvi moramo ugotoviti s sladkorim merilcem, koliko sladkorja ima most. Ako pomnožimo odstotek sladkorja z 0,8, dobimo odstotek alkohola, ki ga bo imelo vino, ko bo sladkor preveril.

KLETARSTVO

Bliza se trgatve. Klet naj bo pripravljena, da sprejme novo vino. Iz nje moramo odstraniti vso staro šaro, krompir peso, repo itd. Snaga je prvi pogoj kletarstva. Sodli, češeri, grozdni mlini, stiskalnica in sploh vsi pripomočki za trgatve morajo biti čisti in razkuženi. Ko je klet enkrat dobro prečiščena, jo moramo še zažveplati, nakar jo prezračimo. Če je klet premrzla, jo moramo prezračiti le ob toplih urah. Posebno na snago sodov moramo paziti. Od čepov se ne sme cediti vino, ki se na zraku pretvaja v evet. Čunja je pravo leglo očetnih elivice, ki kvarijo vino. Torej proč s čunji okoli vseh in čepov, da nam vino ne cikle. Kakor na zunanost, tako moramo paziti tudi na notranost sodov. V nesnažen, znotraj plesnivem sodu bodi vino duh po plešni. Sploh pa se moramo dobro prepričati, če je sod čist, dobro vlijemo vino vanj.

VRTNARSTVO

Selimo solato, peteršilj, spinado in čebulo za naslednje leto! Plodnost in rast paradiznikov, paprike in kumaric, podaljšamo, če zalivamo nasade z vodo, v kateri smo raztopili na sto litrov po en kg solitra, ali z razredčeno gnojnico. Zelena povežemo v šopke in sušimo z zemljo, da postane bela. Režemo stebel belušev (špagetjev), čim plodovi pordečijo in dozore. Če smo vrtnice v spet okoli. Sadimo tebelice hijancint, narcis itd. Zvepljamo na pletni okužene rastline. Uši na zelenjavi in rastlinah uničujemo z raztopino tobaknega izvlečka ali z 1% no raztopino nikola.

CEBELARSTVO

V tem mesecu se začne jesenska paša na ajdi. Ko se ta konča, je čebelarstvo za leto zaključeno. Čebelar mora začeti misliti že na prezimovanje, poskrbeti mora, da bodo imele čebele v panju dovolj medu za zimo. Čebelar mora pregledati vse panje in natančno ugotoviti njihovo stanje. Brezmatične družine in slabše nemudoma združimo. Nesmiselno je, da držimo take panje čez zimo, ker od njih ni nobene koristi. Če združujemo brezmatično družino z matično, storijo to lahko brez škodi, da bi tuje čebele ubile matičko. Če pa združujemo dva slabša, ki imata oba matice pa je dobro, da matičko prenesemo v kletko.

Naša narodna pesem

Ljubca moja, ...
Ljubca moja, o kdaj si snol' hodila,
da te ni bilo tak' dolgo domov?
Ljubček ti moj, po vrtu sem hodila,
zato me ni bilo tak' dolgo domov.
Ljubca moja, o kaj si se tam mudila,
da te ni bilo tak' dolgo domov?

Ljubček ti moj, sem pušljel ti nar'dila,
zato me ni bilo tak' dolgo domov.

Al' me boš kaj rada imela?

Al' me boš kaj rada imela,
ko bom nosil suknjo belo,
sabljičko prepasano,
puškičko nabasano?

Jaz bi te že rada imela,
ko bi te le reva smela,
pa mi očka branijo,
ker 'maš premlajno kajžico.

Kajžica res ni velika
pa sem fantič kot se šika,
češ er mesec al' pa dva
se boš za mano jokala.
Za te se ne bom jokala,
bo se družja fanja 'zbrala,
ki imel bo dost' blaga,
hiše pa v nadstropja dva.

Rozmarin

Tam na vrtni gredi
raše rozmarin,
pridi o slovesu,
daj ti ga v spomin.
Na srec ga daj,
čuvaj ga skrbno,
morda kdaj ob njem ti
rosno bo oko.

Rozmarin poveze,
z njim spomin bo vzet —
tudi ti boš nosil
v srcu velj cvet.

Kvasovk, katere so majno potrebne za kipeenje mošta, to je spreminjanje sladkorja v alkohol. Nasprotno je pa v lepem in sočnem dnevu, ko se glavice kvasovk zberejo na zunanji strani jagodne kožice i nje grozdje dovolj toplo, da začne zato most takoj vreti.

Kadar smo grozdje spravili domov, ga je treba takoj začeti predelovati. Tudi temu važnemu delu je treba pripisati vso pozornost. Belo grozdje začnemo kar mleti z grozdničnim mlinom, ki moramo paziti, da ima valje v dovoljni razdalji, tako da ne masti pesk, ki bi dale s svojo veliko množico česolovino slab okus vinu. Trop moramo takoj sprešati in staviti most v sod, ki ga pa ne smemo napolniti do vrha. Nato namestimo kipekino vodo, katere omogoča izhod ogljikovega dioksida, ki se ustvarja pri vrenju, to je spreminjanju sladkorja v alkohol. Potom gljivice kvasovk, brani pa vstop raznemu škodljivemu mrslu in škodljivim bakterijam. Pri kipenju mošta moramo držati temperaturo okrog 20 stopinj C, bolje od 15—20 stopinj C, pri čemer se razvija takojenovno burno kipeenje, ki je najvažnejše in traja 1—3 tedne, kar je sicer odvisno od raznih okoliščin — ena glavnih je množina sladkorja in temperatura. Zato moramo imeti vedno na razpolago nekaj vsaj enakega mošta za dolivanje.

Črno grozdje pa pečljamo, to je s pečljalnimi mlini odstranimo pečlje od jagod — če imamo za to mlina pa to lahko naredimo na mreži, ki je tako redka, da gre vsaka jagoda skozi (mreža mora biti lesena ali barvana — nikdar pa ne bilo železo). To drozgo — seveda pustimo v kadeh od 5—6 dni, dokler traja namreč burno kipeenje, in se začne trop potapljati v most, nato vino natočimo v sode, in namestimo kipekine vehe, trop pa sprešamo in ga seveda damo posebej od samoloka, ki je priznan za boljše vino, nego prešena. Pri kipenju v kadeh pa moramo paziti, da ima most dovolj zraka in da ni trop vedno na vrhu, pač pa ga moramo večkrat potlačiti in premešati — bolje bi bilo seveda, da bi imeli za to pripravno rešeto, ki bi ga postavili pod površino mošta, da tlači trop — vsako taklo bi morali poteti malo mošta in ga vreti po vrhu tropa, ker tako dobi no, zrez barve in tanina. Pri črnih vi-

»Po Hrvatski in Sloveniji« DIRKAČI BODO DANES STARTALI V ZAGREBU V ponedeljek 10. f. m. ob 17. uri pridejo v Koper.

Danes se prične s startom iz Zagreba najpopularnejša in spointom najljubša dirka »Po Hrvatski in Sloveniji«.

Mnogo so že pisali in mnogo bodo še pisali o tej dirki, ki se iz leta v leto bolj uveljavlja v športnem mednarodnem svetu. Dosegla je že namreč, poleg dirke okrog Avstrije, prvo mesto amaterskih mednarodnih dirk v svetu.

Kakor vse kaže, bo letošnja konkurenca mnogo močnejša po kvaliteti, ker so se prijavile Francija, Belgija, Nizozemska in Luksemburg, ki veljajo med najboljšimi v kolesarskem svetu. Te države bodo poslale na to dirko svoje najboljše kolesarje, ki so jih pravkar zastopali na svetovnem prvenstvu v Varese. Kolesarji teh držav so namreč odpovali v Zagreb v sredo neposredno iz Milana.

Proti strnjeni inozemski koaliciji naša in ostale jugoslovanske ekipe bodo morale zastaviti res vse svoje sile, če bodo hotele doseči tiste uspehe, ki jih letos od njih pričakujemo.

Naša reprezentanca je odpovala v Zagreb v sredo v tej postavi:

Fontanot, Renato, Kuret, Karlo, Apollonio, Bruno, Gardos, Attilio, Luglio, Giacomo in Lonziaric, Peter. Kot posameznik bo startal tudi Seljer, Pjo, ki zaradi slabe kondicije ni v ekipi. Naši kolesarji so vsi mladi, nekateri izmed njih še neizkušeni, a kljub temu smo prepričani, da bodo dobro branili sloves, ki smo si ga v prejšnjih letih pridobili na tej dirki govorniki danes o možnosti zmage tega ali onega našega dirkača ne bi bilo umestno, kajti konkurenca nam ne obeta možnosti za dokončno zmago, vendar pa smo prepričani, da predvsem Fontanot, Luglio in mladi Apollonio nas ne bodo razočarali. Če

bodo vzdržali hitremu tempu do konca, bomo prav gotovo našli marsikatero ime naših kolesarjev med prvo deseterico.

O možnostih Jugoslovancev smo govorili v naši zadnji številki. Kakor pa vse kaže, najboljši reprezentativci Strain, Varga, Poredski, Todorović in Solman ne bodo nastopili zaradi bolezni, tako da bodo njihove šanse za zmago mnogo manjše. Ni pa rečeno, da bomo doživeli kakšnega presenečenja od mladih, še nepoznatih kolesarjev, ki bodo brez dvoma dali vse iz sebe, da bodo premagali nas.

Danes bodo kolesarji prevozili prvo etapo Zagreb—Ljubljana, jutri Ljubljana—Reka, v nedeljo Reka—Crikvenica—Opatja, v ponedeljek pa Opatja—Pulj—Koper (204 km).

Kolesarji bodo privzeli v Koper okrog 16. ure. Cilj bo pred novo tržnico.

Vabimo vse prebivalstvo, da se udeleži sprejema kolesarjev.

TEDEN VELIKIH ZMAG JUGOSLOVANSKEGA SPORTA

Lahka atletika:
sedem novih rekordov

Minuli teden je bil res plodonosen za jugoslovanski šport, ki si je pridobil tri nove bisere za svojo že dolgo kolajno zmag.

Začeli so lahkoatletci v srečanju proti Angliji. V tem dvoboju so Jugoslovani postavili nič manj kot sedem novih rekordov, nekateri izmed njih svetovnega pomena, kakor Otenhajmerjev v teku na 1500 m v času 3'47" in Brnadov v skoku v daljino (7,45 m).

Lahkoatletom so v soboto sledili boksaarji, ki so po tridni in napetih borbah zaslužen premagali italijansko reprezentanco, ki je izšla kot zmagovalka na evropskem prvenstvu. Ta je bil prvi poraz italijanske boksarske reprezentance v tem letu. Zasluga za to gre, poleg že znanemu Sovjanskemu, predvsem težkokategornikom, ki so proti vsakemu priča-kovanju premagali svoje bolj očitiliranec nasprotnike. S to zmago se je jugoslovanski box uvrstil med najboljše v Evropi.

Boks: Jugoslavija - Italija 12:8

Jugoslovani so zmagali v bantam kategoriji s Srdanovcem, v peresni z Rediom, v polvelter s Sovjanskim, v welter s Koenigom, in v težki s Krizmančičem. Italijani pa v mušji s Pozzalljem, ki je prvak Evrope, v lahki z Visintinom, ki je tudi prvak Evrope, in v srednji s Sentimentijem. Srečanja v polsrednji med Stojnovom

in Dal Plazem in v srednje težki med Nikolčiem in Alfonsettijem sta se končali neodločeno. Končni rezultat dvoboja je bil 12 : 8 v prid Jugoslavije.

Nogomet:

Jugoslavija - Švedska 2:1

Nič manj vredna pa ni bila zmaga, ki so jo dosegli nogometaši v državnih dresih proti olimpijskemu prvaku — Švedski. Za to temko je v Beogradu vladalo veliko zanimanje, ker je bila nekakova revanšna tekma po olimpijadi, kjer so Švedi premagali v finalni tekmi jugoslovansko enajstoročico 3 : 1. Švedi so v nedeljo prvič nastopili v Jugoslaviji in izšli iz tekme poraženi z 2 : 1. Čeprav rezultat je dokaj tesen, zmaga Jugoslovancev je bila zaslužena in bi lahko bila mnogo večja, če ne bi jugoslovanska reprezentanca vedno bolela v napadu, kar ima pet odličnih individualcev ali so slabi streli.

Vsi ti uspehi dokazujejo velikanski divlj, ki ga je napravil jugoslovanski šport od osvoboditve do danes. Prej v športu skoro nepomembna država, danes, po zaslugi ljudske oblasti in KPJ, pa omogoča športu najširši razvoj, pa med najboljšimi na svetu v mnogih panogah.

Mali oglasi

Bolnica pljučnih bolezni — Ankaran, obvešča, vse svoje in sorodnike, ki imajo bolnike v zdravilju, da so obiski dovoljeni samo ob nedeljah in sredo od 13. do 15. ure.

Uprava sanatorija.

Avsee Marija, roj. 12. V. 1926 v Dolu pri Ljubljani je izgubila osebno izkaznico št. 31190/4795 in jo proglašata za neveljavno.

Zorž Simon, stanujoč v Bertokih št. 18 je izgubil en sandal (čevlji) od Istra-Benz do Bertokov. Naproša postojenega najditelja, da ga vrne na zgoraj navedeni naslov.

Pucer Jordan, roj. 3. II. 1932 v Novi vasi je izgubil osebno izkaznico anila leta 1950 v Koprju. S tem jo proglašata za neveljavno.

Blizjak Albert, roj. 24. II. 1915 v Tinjanu, stanujoč v Tinjanu 27 je izgubil osebno izkaznico od gostilne do doma v Tinjanu. Postojenega najditelja naproša, da jo vrne, v obratnem primeru jo proglašata za neveljavno.

Srečko Vilhar in žena Stanka Vilhar proglašata za neveljavni njuni osebni izkaznici poleg ostalih osebnih dokumentov, in sicer: osebno izkaznico št. 31151/4741, izdano od MLO Koper na ime Srečko Vilhar in izkaznico na ime Stanka Vilhar, izdano od KLO Strunjan.

Uredništvo in uprava istrskega tednika v Koprju. — Odgovorni urednik Srečko Vilhar. — Tiskalna tiskarna »Adran« v Koprju

Gradbeno podjetje „EDILIT“ - Izola

bo dne 10. in 11. septembra razprodajalo rabljeni gradbeni material (korci, planeti, les, tršika, kamen itd.), delno tudi po nižjih cenah. Začetek 10. septembra ob 8. uri v centralnem skladišču Edilita v Koprju (bivši zapor) za krajevne ljudske odbore in obnovitvene zadruge in 11. septembra ob 10. uri v času za ostale interese.

Plavanje je zdrav šport.

OSNOVNA PRAVILA POZNAŠ, SEDAJ PA TE BOM ZA PREIZKUŠNJO OBILIL V VEDROM VODE

Na vpišeno: 1. ljudovlada; 2. istrski izraz za trgatve; 3. organ za vid; 4. oblačilo; 5. se ukvarja z brodovjem; 6. pomočniki, namestniki, slugi; 7.

REŠITEV KRIZANKE IZ ZADNJE STEVILKE

Vodoravno: 1. Suvorov, 6. I. go. 7. ep. 9. cl. 10. Remigij, 13. ara. 14. ave. 15. Nil, 16. zln (niz), 17. Spa, 18. ole, 19. ak, 20. ml, 21. sto. 22. E-za, 24. vel, 25. lip, 26. kl, 27. Ero, 28. literat, 30. ak. 31. ne, 32. med, 34. il-jada.

Navpi: 1. Sperans, 2. vi, 3. Ogrl, 4. ro, 5. voljene, 6. peripa' ik, 9. civilizira, 11. malakolit, 12. gazometer, 21. svilač, 23. apteka, 29. e-sej, 32. ml, 33. da.

KAJ ME ŠČIPLJEŠ?!
UJI ME VENDER PLAVATI!

SAJ DELAN NATAČNO TAKO KAKOR JE PEPI UČIL MENE

PRIMODNE LETO GREVA
ZA DOPUST NA VSAK NAČIN NA PLANINE!

Ciril Kosmač:

GOSENICA

Drugi dan so me peljali k jelniskemu ravnatelju. Jelniski ravnatelj je bil na videz zelo blag mož. Bil je podoben Pirandellu: kraška siva bradica, pleša, sivi mali brki, sklonjena, drobna postava. Sedel je za široko pisalno mizo, polopljen v naslonjaču in listal po dolgem poročilu mojega prestopka, ki je bilo odpremljeno s podpismi in pečati. Po dolgem molku se je odhrknil in me vprašal, ne da bi me pogledal:

»No, dečko, kaj pa z vami?«

Zmignil sem z rameni in molčal. Sklenil sem, da gosenice ne bom več omenil.

»Tu je priložba. Pregrešili ste se.«

»Da,« sem prihrdil.

»Priznate? To je prav in koristno ljudi. No, zdaj mi pa še povejte, zakaj ste se obešali na okenske križce? To je vendar prepovedano. Saj niste novinec. Koliko časa sedite?«

»Osem mesecev.«

»Osem mesecev. No, v tem času bi se bili že morali seznaniti s hišnim redom. Ali imate na vrati vaše celice hišni red?«

»Imam.«

»In kaj pravi taam?« je zahteval in samo za spoznanje obri, pogledal me še zmerom ni.

Pravi: Paragraf 7. Prepovedano je stati pri oknu kakor tudi vzpenjati se po okenskih križih.

Kdor se pregreš, bo kaznovan po paragrafu 46.

»Pssst, je zašepetal ravnatelj in dvignil roko. »Koga ste klicali? S kom ste govorili? je dejal nekoliko glasneje. »Saj vendar veste, da sedite zaradi političnih grozodejstev in da moramo zaradi tega z vami strožje postopati. Predvsem ne smete priti v dotiko z drugimi kaznjenci.«

»To vem,« sem dejal.

»Povejte vendar...« in ni končal vprašanja. Glava se je zganila na vratu, ozrl se je po pisarni, naglo je vstal, sklenil roke na prsih in žalosno zmajal z glavo. Prijel je zvonec in pozvonil. Vstopil je načelnik odelka in obstal za vrati. Ravnatelj je zapičil vanj svoje oči, potem je z njimi obšel sobo in se spei vrnil k načelniku, zmajal z glavo, dvignil roke in fiesknil z usnicami. Načelnik je prav tako gledal po sobi in čakal. Vse to je trajalo minuto. Potem pa se je ravnatelj prijel za rob pisalne mize, se globoko nagnil naprej in vzklknil z obupanostjo, tresočim se glasom:

»Ja, človek božji, kje so pa nageljni? Ali mar nisem zapovedal, da mora biti v vsaki pisarni vaza rdečih nageljnjev? Koliko časa ste tukaj? Ste dobili mojo okrožnico? In kaj pravi taam...« je spei zategnil.

»Tako, gospod ravnatelj, takoj,« se je zganil načelnik in izginil.

Ce nekaj minut se je vrnil in je postavil na mizo vazo rdečih nageljnjev.

»Ali so ti najbolj živi in največji?« je obupno vprašal ravnatelj, ko je pogledal cvetje.

»Največji in najbolj živi,« je negotovo prihrdil načelnik.

Ravnatelj je segel v žep svojega belega telovnika, izvlekel malo vijoličasto steklenico in poskropil po nagelnjih. Po sobi je zaplaval otmaren duh. Potem je potegnil sapo v nos, sedel in se spet potopil v poročilo. Po kratkem molku je z razvečenim glasom dejal:

»Nemara ste se pogovarjali z gosenico?« Čutil sem, da so se mu oči zaosfrile in v kotu ozkih staričevskih usnic se je zarisal komaj opazen zbadajoč smehljaj.

»Da, gosenico sem gledal. Listje žre. Življenje žre življenje. In človek je...«

»Pssst, je dvignil roko. »Za filozofijo ste še premladi. In da bi drugim nauke delili tudi. In...« dvignil je glavo in v neki zadregi zajechal z zoprnim, posladkanim glasom: »Če — ee, slopite tja.«

Stopil sem korak od mize.

»Stopite do okna, da, da, še,« je menal. Povztrepetaval je v naslanjaču in me motril od petu do glave.

»Koliko ste stari, dečko?«

»Devehast.«

»Devehast. Pridite sem,« je dodal in s pogledom pokazal poleg sebe.

Stopil sem k njemu. Počasi je odtrgal roko od sebe in jo dvignil k meni. Slisal sem, da je kost škričala v njegovem laktu, roka se ni zravljala in mi ni dosegla. Pomaknil se je na rob naslanjača in sika-joče zašepetal:

»Sklonite se.«

Stopil sem korak bliže. Uščičil me je v levo lice, njegova roka je bila gladka in hladno vlažna. Odskočil sem za dva koraka. Ravnateljeva roka je

za hip obvisela v zraku, potem pa jo je potegnil vase kakor polž svoje roge.

»Sam sebi si dopovejte filozofijo in nauk tudi, potrebni ste,« je spregovoril s prejšnjim glasom in brskal po poročilu. »In da se ne boste več mučili z gosenico,« je dodal po kratkem molku, »vas premestim za tri dni v podzemlje.«

»Razumem,« sem rekel in se okrenil k vratom.

»Pssst, počakajte,« je dejal počasi. Prijel je s svojo suho roko, na kateri so se poznale žile do vodnice, za zavij pri svojem sivem fraku, slisnil se je vase, zvil glavo kakor pič in zagrebel kljunast nos v rdeč nagelj v gumbnici. Razširil je nosnice in glasno potegnil sapo vase — in v takem položaju je med dvema globokima vdihljajima komaj slšno zašepetal:

»Šest dni.«

Ko sem se po šestih dneh, ki so bili zame cela večnost, vrnil iz podzemlja v svojo celico — bilo je tri in dvajsetega maja — sem takoj planil k oknu. Mladika je bila še zmerom tam, in na njej še dva lista. Gosenica je bila požrla vse ostale, zdaj je obdelavala predzadnjega. Kmalu bo vsega konec, sem pomislil. Se tega, še dva dni in potem ne bom imel pred oknom nobenega življenja več.

Tri in dvajseti maj je bil soparen; sonce je bilo močno in proti poldnevju se je z